

POLSKA
bez barier

Przewodnik

STANISŁAW FRANCUZ – geograf, fotograf, filmowiec, wykładowca i ekspert d/s turystyki, instruktor przewodnictwa i ochrony przyrody PTTK. Autor licznych przewodników po Polsce dla osób niepełnosprawnych. Twórca i realizator wydawnictw multimedialnych na CD i DVD, serwisów WWW, folderów i książek o tematyce turystycznej. Przewodnik turystyczny po Dolnym Śląsku, Przewodnik Sudecki. Pilot wycieczek turystycznych. Doktorant na wydziale Pedagogiki DSW we Wrocławiu. Na filmowaniu, fotografii i podróżach w kraju i zagranicą spędza średnio 2/3 roku.

MARTA FRANCUZ – studentka V roku Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Pilotka wycieczek turystycznych. Autorka wielu opracowań promocyjnych dla Dolnego Śląska, Wielkopolski i Lubuskiego oraz Polski. Korektor tekstów do folderów i publikacji turystycznych m.in. Zima na Dolnym Śląsku, Dolny Śląsk dla dzieci i młodzieży, Atrakcje Dolnego Śląska i Dolny Śląsk z lotu ptaka, Wielkopolska bez barier, Pasjonatka gór, żagli, szymbowców, uczy dzieci gry na pianinie. Nie potrafi się nudzić – „Po co traćć czas, gdy mogę poznać świat i ludzi?”

MARCIN FRANCUZ – student Politechniki Wrocławskiej - Mechanika i Budowa Maszyn specjalność Inżynieria Lotnicza. Fotograf i filmowiec, wolontariusz w stowarzyszeniu PROGRES. W firmie Interior Multimedia i Wydawnictwa autor zdjęć, filmów (z lotu ptaka) i tekstów do opracowań, wydawnictw książkowych, filmowych, multimedialnych z zakresu turystyki i promocji regionów Polski. Żeglarski, motorowodniak, pasjonat turystyki, motocykli i gry na gitarze.

WIKTOR FRANCUZ – uczeń VI LO we Wrocławiu, wolontariusz, pasjonat wycieczek turystycznych i przyrody. Siermię jachtowy i motorowodniak. Z aparatem fotograficznym w rękach już od 10 roku życia. Autor wielu zdjęć do wydawnictw w firmie INTERIOR. Współautor fotografii i filmów do przewodnika turystycznego pt. „Dolny Śląsk – otwarty dla każdego – 100 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych”. Województwo Wielkopolskie bez barier 70 tras... Asystent w reportażach filmowych i transmisjach TVONLINE.

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich
PROGRES

55-120 Oborniki Śląskie, ul. Dworcowa 44/4
www.progres.media.pl

Projekt współfinansowany ze środków PFRON

ISBN 978-83-930088-5-8

www.bezbarier.turystyka.pl, www.bezbarier.info.pl

POLSKA bez barier

Przewodnik

POLSKA
bez barier

500 tras turystycznych
dla osób niepełnosprawnych

Przewodnik

POLSKA *bez barier*

**500 tras turystycznych
dla osób niepełnosprawnych**

**Stanisław Francuz, Marta Francuz,
Wiktor Francuz, Marcin Francuz**

W przewodniku zaprezentowano trasy o trzech stopniach trudności¹:

- * (jedna gwiazdka) trasa łatwa, nizinna, bez większych przeszkód, dostępna w 100% dla wózkowiczów;
- ** (dwie gwiazdki) trasa o pewnym stopniu trudności, niewielkie podjazdy, długość do 7 km, utrudnienia w postaci nierówności na drodze lub trasy wodne;
- *** (trzy gwiazdki) trasa trudna, długa lub powyżej 7 km, o sporej ilości podjazdów (różne przeszkody na trasie, często wymagane wsparcie wózkowicza przez osoby trzecie), w tym trasy kajakowe, wodne wielodniowe.

¹ gwiazdki są podane zarówno w spisie treści przy tytule trasy, jak i przy tytule opisu trasy.

Projekt współfinansowany ze środków PFRON.

Przedstawione treści wyrażają poglądy realizatora projektu i nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska PFRON.

Autorzy: *Stanisław Francuz, Marta Francuz, Marcin Francuz, Wiktor Francuz*

Konsultacje wersji dla niewidomych: *Patryk Miś*

Na okładce: *Agata Rocznik*

Projekt i opracowanie graficzne: *Andrzej Duliba*

Wykonanie map: *Aleksandra Domeradźka, Andrzej Duliba, Robert Lachmann*

Foto: *Stanisław Francuz, Marcin Francuz, Wiktor Francuz, Marta Francuz,*

Andrzej Kopystyński, Anna Kopystyńska, Andrzej Duliba, Mirosław Karasiuk,

Cezary Kopczyński, Bartłomiej Karwacki, Piotr Żyła, Robert Lachmann,

Waldemar Brygier, Andrzej Wilk.

Recenzja: *Joanna Szczepankiewicz-Battek*

Korekta merytoryczna: *Marta Francuz, Grażyna Francuz, Wiktor Francuz,*

Edward Kaszuba, Joanna Szczepankiewicz-Battek, Marek Battek, Katarzyna Rebizant

Weryfikacja techniczna: *Andrzej Kopystyński, Marcin Francuz, Wiktor Francuz*

Obsługa informatyczna: *Andrzej Kopystyński*

Współpraca merytoryczna: LOTUR, WOT Poznań, PLOT Poznań, PROT Rzeszów

DTP: INTERIOR Multimedia i Wydawnictwa

Wydanie I, Wrocław 2016

© Copyright by:

Wydawca: INTERIOR Multimedia i Wydawnictwa

Stanisław Francuz, ul. Stabłowicka 72, 54-058 Wrocław,

www.interior.net.pl, www.tourist.net.pl

na zlecenie

Stowarzyszenia Inicjatyw Obywatelskich PROGRES

www.progres.media.pl

ISBN: 978-83-930088-5-8

Druk: Stolgraf oddział Świdnica, ul. M. Konopnickiej 13,

58-100 Świdnica, tel. 74 853 69 97, www.stolgraf.pl

Szanowni Państwo!

Pod względem turystycznym Polska jest jednym z najatrakcyjniejszych regionów w Europie. Wyjątkowe atuty sprawiają, że przybywa tu wielu gości z kraju i zagranicy. Wśród nich są również osoby z niepełnosprawnością. Starając się zaspokajać także ich potrzeby i oczekiwania, oddajemy do Państwa dyspozycji przewodnik pt. Polska bez barier - 500 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych. Poprzez to wielonarzędziowe wydawnictwo chcemy zaprosić Państwa do skorzystania z bogatej i różnorodnej oferty turystycznej, jaką ma nasz kraj. Wierzymy, że przewodnik ułatwi wszystkim gościom planowanie pobytu, pomoże uzyskać dostęp do niezbędnych informacji, a także przyczyni się do włączenia jak największej grupy osób z niepełnosprawnością do aktywnego uczestnictwa w turystyce.

Mamy ogromną nadzieję, że pobyt będzie dla Państwa na tyle ciekawy i inspirujący, że powrócicie tu jeszcze nie raz. Do zobaczenia na pozbawionych barier polskich szlakach turystycznych!

Z wyrazami szacunku

*Stanisław Francuz, Marta Francuz,
Marcin Francuz, Wiktor Francuz*

Polska położona jest w Europie Środkowej między Morzem Bałtyckim na północy a Sudetami i Karpatami na południu, w przeważającej części w dorzeczu Wisły i Odry.

Charakteryzuje się zmienną rzeźbą terenu – góry przeplatają się z nizinami i pojezierzami, klimat alpejski z takim, w którym dojrzewa winorośl. Ukryte górskie wodospady, rzeki oraz bagna są domem dla licznych ptactwa wodnego. To kraina dzięki wcióż przyrody licznych borów, jezior i rozwijającej się pośród niej cywilizacji. Liczne miasta takie jak Kalisz, Gniezno, Poznań, Kraków, Wrocław, Gdańsk, Szczecin szczycą się ponad tysiącletnią tradycją.

Polska to kraj o bogatym dziedzictwie kulturowym i historycznym a jednocześnie młody duchem licznych uczelni wyższych zasilanych przez młodzież z kraju i zza granicy.

Polska to kolebka kultury, znana na skalę międzynarodową z festiwali muzycznych, filmowych, teatralnych i wielu wydarzeń sportowych: (Wratislavia Cantans, Teatry Uliczne, Festiwal Chopinowski, Sopot Festival, Festiwal w Opolu).

Poszczególne krainy Polski mają swój odrębny, niepowtarzalny charakter, składają się nań zabytki, kulinaria, folklor, ciekawe imprezy kulturalne i sportowe.

Polska może poszczycić się bogactwem zamków, pałaców, klasztorów i kościołów. Takie ikon jak Malbork, Książ, Czochoa, Lubiąż, Krzeszów przyciągają co roku rzesze turystów.

Zabytki i miasta wpisane na listę UNESCO takie jak Kraków, Zamość, Toruń, Wieliczka, Kościoły Pokoju w Świdnicy i Jaworze, Warszawa oraz genialna Hala Stulecia zaprojektowana przez Maxa Berga we Wrocławiu, to gwarancja doświadczeń kulturowych i historycznych na najwyższym poziomie.

Dzieje Polski to także liczne związki z Niemcami, Austrią, Rosją, Litwą i Ukrainą oraz osiedlającymi się tu przez stulecia Żydami. W krajobrazie pozostały do dziś cerkwie, kościoły, meczety i synagogi.

Polska to kraina, która obfituje w wiele mrocznych legend i tajemnic, a podziemia, kopalnie, lochy i fortyfikacje pełne są szyfrów i zagadek czekających na swych odkrywców. Ziemia tu obfituje w liczne minerały oraz źródła mające dobroczynny wpływ na nasze zdrowie. Turystów i gości przyciągają uzdrowiska sudeckie i karpackie, w centralnej Polsce i nad Bałtykiem. Powietrze przesycone jest zapachem borów sosnowych, kwitnących wiosną rzepaków, akacji oraz lip. Pięknie jest tu o każdej porze roku – od zimy tatrzańskie poprzez pełną barw bukowych lasów jesień nad przełomem Dunajca. Na Wasze przybycie czekają liczne parki narodowe i krajobrazowe. Od gór przez wyżyny i pojezierza, aż do Bałtyku.

Na szczególną uwagę zasługują przedziwne grupy skalne w Sudetach: Szczeliniec Wielki, Błędné Skały i Szlak Skalnych Grzybów w Górach Stołowych.

Tysiące ścieżek górskich, przytulnych schronisk i znakomicie przygotowana baza turystyczna czekają na wędrowców. Znajdą tu coś dla siebie nawet najbardziej wymagający. W górach królują sporty zimowe, ale można uprawiać tu również, rafting, wspinaczkę, przeprawy przez mosty linowe, loty widokowe na parolotni i szybowcu. Niziny i pojezierza zaś kuszą licznymi szlakami rowerowymi, jazdą konną, kajakami oraz żeglarstwem.

Poszukującym kontaktu z naturą Polska oferuje agro oraz ekoturystykę. Malownicze, spokojne, otoczone nieskazitelną naturą gospodarstwa wiejskie są idealnym miejscem na odzyskanie sił witalnych, oderwanie się od codziennej gonitwy, wyciszenie oraz relaks. Zapraszamy do Polski bez barier!

ZPM

Zachodniopomorskie
str. 736-775

POM

Pomorskie
str. 480-531

W-M

Warmińsko-mazurskie
str. 612-651

K-P

Kujawsko-pomorskie
str. 100-139

PDL

Podlaskie
str. 446-479

LBU

Lubuskie
str. 182-219

WLP

Wielkopolskie
str. 652-735

MAZ

Mazowieckie
str. 304-365

ŁDZ

Łódzkie
str. 220-253

LBL

Lubelskie
str. 140-181

DŚL

Dolnośląskie
str. 10-99

OPO

Opolskie
str. 366-403

ŚL

Śląskie
str. 532-583

ŚW

Świętokrzyskie
str. 584-611

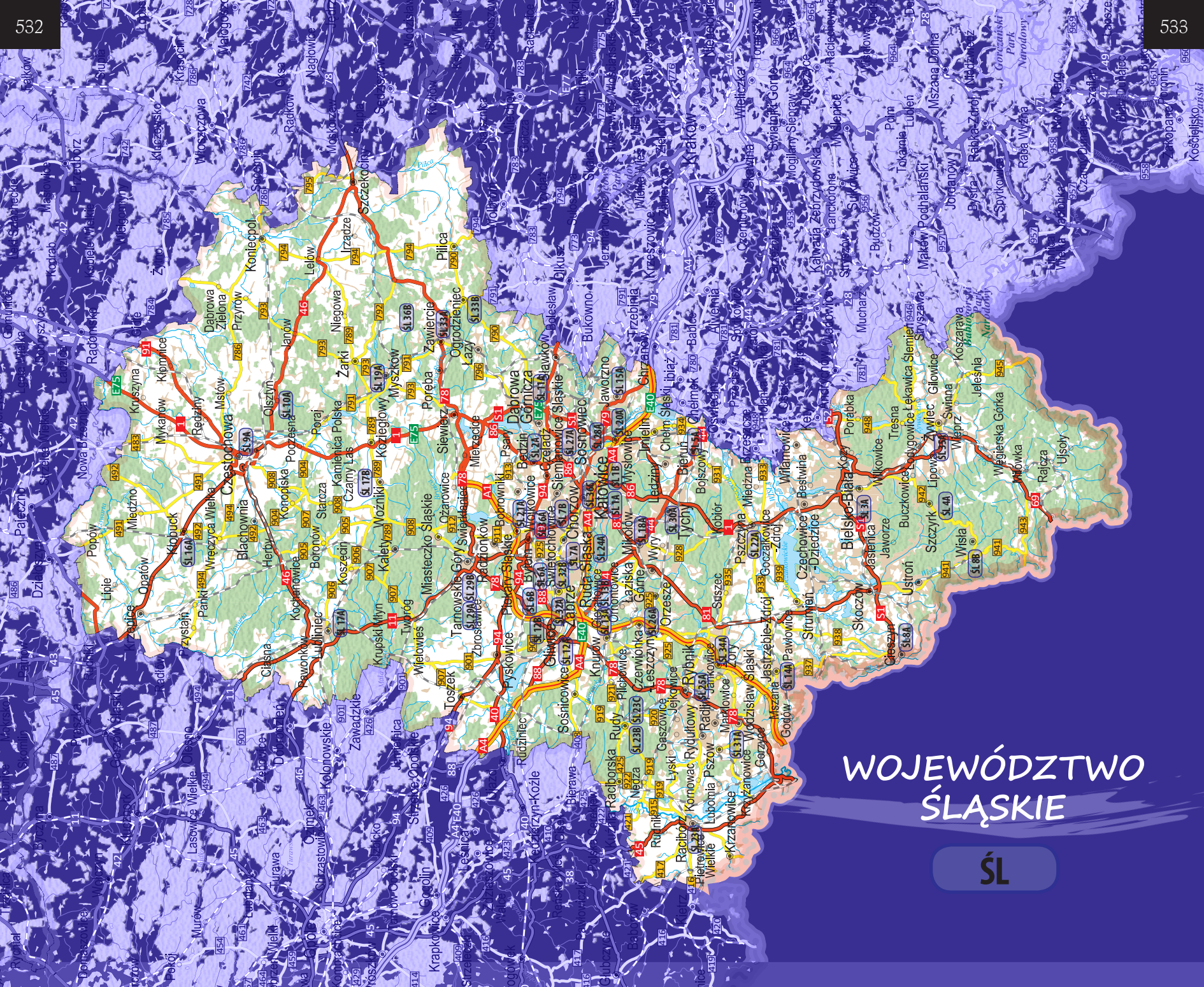
MŁP

Małopolskie
str. 254-303

PKR

Podkarpackie
str. 404-445

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

ŚL

WOJEWÓDZTWO

ŚLĄSKIE

Katowice

Województwo śląskie położone jest na obszarze Niziny Śląskiej, Wyżyny Śląsko-Krakowskiej, Kotliny Oświęcimskiej, Pogórza Zachodniobeskidzkiego i Beskidów Zachodnich. Województwo obejmuje wschodnią część Górnego Śląska i zachodnią część Małopolski, w tym Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Krakowskie, Żywiecczynę i Częstochowę. Jest województwem o najwyższym stopniu urbanizacji i gęstości zaludnienia. Stolicą województwa są Katowice. Przez woj. śląskie przepływają Wisła, Odra i Warta.

Województwo śląskie graniczy z woj. łódzkim, małopolskim, opolskim i świętokrzyskim a na południu z Czechami i Słowacją.

Województwo leży na przecięciu dwóch traktów komunikacyjnych o europejskim znaczeniu – korytarza: Berlin – Wrocław – Katowice – Kraków – Lwów i korytarza: Gdańsk – Katowice – Zylina. Przebiega tu autostrada A4 wschód-zachód. W Katowicach znajduje się międzynarodowy Port Lotniczy Katowice – Pyrzowice. Oprócz dobrze rozwiniętego przemysłu, region ten posiada tereny rolnicze oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe i kulturowe oraz religijne.

Dzieje województwa śląskiego pod względem historycznym były bardzo burzliwe. Śląsk od ok. 990 r. był związany z państwem polskim, jednak w ciągu kolejnych wieków przechodził z rąk do rąk. Oryginalna kultura i obyczajowość śląska zostały ukształtowane głównie przez wpływy polskie, niemieckie i czeskie. Opisywany obszar zamieszkiwały w IX w. plemiona Opolan, Wiślan i Gołęczyców. Około 990 r. Mieszko I uzależnił je od siebie. Śląsk przez kilka wieków stanowił przedmiot sporów z państwem czeskim. W XV i XVI w. opisywane tereny były dzielone na coraz mniejsze księstwa. W 1526 r. Śląsk wraz z Czechami znalazł się pod panowaniem Habsburgów. W końcu XVIII w. Śląsk (z wyjątkiem Księstwa Cieszyńskiego) przeszedł pod panowanie pruskie. Po rozbiorach Polski ziemie obecnego województwa śląskiego znalazły się w granicach Prus i Austrii.

W okresie zaborów na pruskim Śląsku nasiliła się germanizacja. W 1810 r. zakazano nauki języka polskiego w szkołach, a w 1876 r. ogłoszono, że jedynym oficjalnym językiem urzędowym w państwie pruskim jest język niemiecki. Ślązacy jednak ostro przeciwstawili się postępującej ger-

manizacji. Walkę o utrzymanie narodowej tożsamości podjęli Józef Lompa, ks. Józef Szafranek, Karol Miarka, a na Śląsku Cieszyńskim Paweł Stalmach.

W 1903 r. Wojciech Korfanty został posłem, a w wyborach w 1908 r. po raz pierwszy Polacy zdobyli trzy mandaty do sejmu pruskiego. Po I wojnie światowej konflikt polsko-niemiecki zaowocował trzema powstaniem śląskimi, a wojna polsko-czeska o Śląsk Cieszyński zakończyła się ustanowieniem granicy na Olzie. Po wybuchu II wojny światowej większość terytorium Śląska włączono do Rzeszy. Po wyzwoleniu spod okupacji rozpoczęła się szybka odbudowa śląskiego przemysłu.

Śląsk jest terenem niezwykle urozmaiconym geograficznie, co wpływa na rozwój turystyki. Miejscami skłaniającymi do turystyki są pasma górskie Beskidu Śląskiego i Żywieckiego oraz tereny Jury Krakowsko – Częstochowskiej.

W czasie zimy Beskidy dysponują ponad stu pięćdziesięcioma wyciągami narciarskimi. Najbardziej polecane miejscowości to Szczyrk, Korbelów, Brenna, Ustroń, Istebna i Wisła. Latem piesze wędrówki i rajdy rowerowe można uprawiać w Beskidzie i na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej. Jura jest także doskonałym miejscem do wspinaczki skałkowej i uprawiania speleologii w jaskiniach krasowych.

W województwie śląskim przyciągają parki krajobrazowe Beskidu Małego, Beskidu Śląskiego, Cysterskie Kompozycje Rud Wielkich, Lasy nad Górną Liswartą, Żywiecki Rezerwat Sasanek, a także Park Krajobrazowy Orlich Gniazd. Liczne zamki (szlak Orlich Gniazd), pałace, miejsca kultu z Jasnogórskim klasztorem czy uzdrowiska przyciągają liczne grupy turystów i pielgrzymów. Spragnieni kultury i historii turyści mogą zwiedzić dawny pałac Hochbergów w Pszczynie z rezerwatem żubrów, zamek Piastowski w Gliwicach i Rybniku, Muzeum Okręgowe w Bielsku-Białej, Muzeum Fauny i Flory w Jaworzcu, radiostację gliwicką, czy też ruszyć Szlakiem Architektury Drewnianej.

Na spotkanie z historią zapraszają śląskie miasta: Rybnik, Pszczyna, Gliwice, Lubliniec, Cieszyn, Żory, Wodzisław, Bielsko-Biała, Częstochowa, Bytom.

Ikona województwa śląskiego jest poindustrialny Szlak Zabytów Techniki oraz Szlak Kulinarny Śląskie Smaki.

Katowice

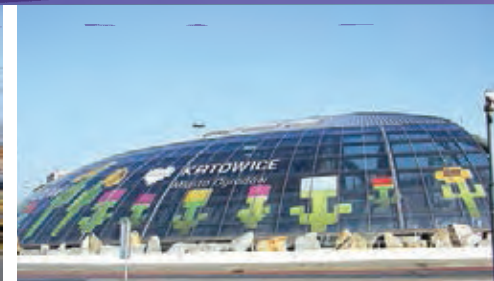

Katowice położone są w południowej części Wyżyny Śląskiej, na Płaskowyżu Bytomsko-Katowickim. Geologicznie miasto położone jest w dewońsko-karbońskim zapadlisku górnośląskim. Miasto leży na dziale wodnym Wisły i Odry, będącym naturalną granicą między Małopolską a Śląskiem. Katowice od północy graniczą z Chorzowem, Siemianowicami Śląskimi i Czeladzią, od wschodu z Sosnowcem i Mysłowicami, od południa z Łęzcinami i Tychami, natomiast od zachodu z Mikołowem i Rudą Śląską. Miasto leży nad Rawą i Kłodnicą – dopływem Odry. W krajobrazie Katowic dominują wyżyny, ale różnice wysokości względnych między poszczególnymi punktami wynoszą około 100 metrów, dlatego cała rzeźba tej okolicy jest dość zróżnicowana. Najwyższe wzniesienie – Wzgórze Wandy w dzielnicy Murcki, leży na wysokości 357 m n.p.m., natomiast najniższy punkt znajduje się w dolinach rzek Kłodnicy i Mlecznej na poziomie 245 metrów n.p.m.

Początki Katowic sięgają XVI w., kiedy były ośrodkiem rolniczym i kuźniczym.

Katowice powstał na skutek rozbudowy i połączenia poszczególnych wsi i osiedli robotniczych w czasie gwałtownego rozwoju w XIX i XX w. Śródmieście miasta zostało ukształtowane w połowie XIX w. Powstałe w tym czasie budynki posiadają dekorację eklektyczną (neorenesansową i neobarokową) z późniejszymi elementami secesji.

Modernistyczna część śródmieścia Katowic powstała po 1922 r., jako przykład międzywojennego funkcjonalizmu i stylu międzynarodowego.

Katowickie budynki są inspirowane architekturą Bauhausu, De Stijl i realizacjami Le Corbusiera. Architekturę Katowic lat międzywojennych charakteryzuje duża różnorodność i indywidualizm. Do

najbardziej okazałych obiektów powstałych w tym okresie należy budynek Sejmu Śląskiego, z lat 1924-1929 oraz archikatedry Chrystusa Króla z lat 1927-56. Po II wojnie światowej, przykładem socrealizmu jest Pałac Młodzieży z lat 1948-51 oraz dawny Dom Związków Zawodowych. W latach 50., 60. i 70. XX w. powstały m.in. Dom Prasy Śląskiej, Dom Handlowy „Skarbek”, Superjednostka oraz hala widowiskowo-sportowa Spodek.

Po 1989 r. w architekturze Katowic pojawił się postmodernizm zachodnioeuropejski, uwzględniający awangardowe materiały, nowatorskie rozwiązania konstrukcyjne oraz nawiązanie do tradycji. W związku z rozwojem kulturalnym miasta powstały: nowa siedziba Biblioteki Śląskiej, Strefa Kultury z siedzibą Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia, Muzeum Śląskiego oraz Międzynarodowe Centrum Kongresowe. W latach 2002-2003 powstał najwyższy budynek w Katowicach – Altus, (w 2005), a na terenach po kopalni Gottwald centrum handlowo-rozrywkowe Silesia City Center.

Obecnie miasto dba o środowisko naturalne, a co roku do użytku oddawane są nowe parki, place zabaw i inne obiekty rekreacyjne, mieszczące się głównie na terenach zielonych. Przez miasto przebiega także dobrze zorganizowana sieć ścieżek rowerowych.

ŚL 1A ok. 6 km **

Trasa spacerowa:

Ul. Wita Stwosza/ Powstańców (parking, archikatedra) – ul. Powstańców – ul. J. Lompy – pl. Sejmu Śląskiego (pomnik W. Korfanteo) – pl. Chrobrego (Śląski Urząd Wojewódzki, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego) – ul. Jagiellońska – ul. Francuska – ul. Mariacka (kościół Niepokalanego Poczęcia NMP, liczne kamienice, deptak miejski) – ul. Dworcowa – ul. Świętego Jana – rynek (Teatr Śląski im. Stanisława Wyspiańskiego – al. Korfanteo (pomnik Powstańców Śląskich, park Powstańców Śląskich, rondo, Spodek) – rynek – ul. A. Mickiewicza – ul. Stawowa – pl. Szewczyka (dworzec PKP, galeria) – ul. Młyńska – ul. T. Kościuszki – ul. J. Kochanowskiego – pl. K. Miarki – ul. Wita Stwosza

Warto zobaczyć:

- Spodek – halę widowiskową z 1971 r.,
- drewniany kościółek św. Michała Archanioła z XVI w. w Brynowie, najstarsza istniejąca budowla w Katowicach,
- garnizonowy kościół mariacki, pw. Niepokalanego Poczęcia NMP z 1873 r.,
- archikatedrę Chrystusa Króla z lat 1927-1955, w stylu klasycyzującym (największa katedra w Polsce),
- neoromańską bazylikę mniejszą św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia NMP z lat 1906-08, z klasztorem Franciszkanów i kalwarią w stylu modernistycznym,
- szopkę w bazylice św. Ludwika Króla i Wniebowzięcia NMP,
- neoromański, ewangelicki kościół katedralny pw. Zmartwychwstania Pańskiego z lat 1856-58, w stylu arkadowym,
- osiedla: Nikiszowiec i Giszowiec,
- pałac Goldsteinów,
- pałac w Załężu,
- drapacz chmur z lat 1929-1930 przy ul. Żwirki i Wigury 15, w stylu modernistycznym,
- pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego z lat 1937-39, ufundowany ze składek mieszkańców woj. śląskiego, autorstwa chorwackiego rzeźbiarza Antuna Augustinčića, postawiony dopiero w 1991 r.,
- pomnik Powstańców Śląskich (największy pomnik w Polsce).

Informacja:

Regionalne Centrum Informacji Turystycznej w Katowicach****, ul. Rynek 13, 40-098 Katowice, tel. 32 259 38 08, www.katowice.eu

ok. 1 km *** ŚL 2A

Trasa spacerowa:

Ul. Plebańska (parking, kościół św. Trójcy) – ul. Zamkowa (Wzgórze Zamkowe, zamek, cmentarz żydowski) – powrót

Będzin jest historyczną stolicą regionu Zagłębia Dąbrowskiego. Należy do najstarszych miast Małopolski i województwa śląskiego. Miasto leży na Wyżynie Katowickiej i Garbie Tarnogórskim ok. 12 km na północny wschód od Katowic.

Warto zobaczyć:

- średniowieczny układ urbanistyczny miasta wraz ze Wzgórzem Zamkowym,
- zamek królewski z XIV w. (odbudowany 1952-56),
- miejskie mury obronne z XIV w. na dawnym Zaułku i Zawalu,
- kościół pw. św. Trójcy z XIV w.,
- kościół pw. św. Tomasza z Canterbury (Becketa) z XVIII w., (stary cmentarz na Górze Zamkowej),
- liczne żydowskie domy modlitwy,
- cmentarz żydowski (kirkut) z XVIII/ XIX w. na Podzamczu,
- gmach dawnego Starostwa Powiatowego z 1911 r. (ob. bank),
- gmach Starostwa Będzińskiego (dawny Dom Partii),
- kolumnę upamiętniającą przemarsz wojsk Jana III Sobieskiego w 1683 r. (skwer przy al. Kołłątaja),
- kamienice w Śródmieściu (ul. Małachowskiego),
- halę targową (Wiejski Dom Towarowy) przy ul. Modrzejewskiej/ Piłsudskiego,
- dworzec PKP Będzin z pocz. XX w.

Informacja:

Urząd Miejski w Będzinie, ul. 11 Listopada 20, 42-500 Będzin, tel. 32 267 70 41 do 44, www.bedzin.pl

ŚL 3A ok. 3 km **

Trasa spacerowa:

Pl. Wojska Polskiego (parking, skwer, kościół) – ul. 11 Listopada (deptak miejski, kamieniczki, most na rzece Biała) – ul. N. Barlickiego – ul. Wzgórze – pl. B. Chrobrego (kamienice, zamek Sułkowskich – muzeum) – ul. W. Orkana – ul. L. Waryńskiego – pl. Marcina Lutra (katedra ewangelicka pw. Zbawiciela, pomnik M. Lutra) – ul. L. Waryńskiego – ul. Piwowarska (browar) – ul. Cieszyńska – rynek (zabudowa staromiejska, pomnik J. Nepomucena, fontanna z Neptunem) – ul. Wzgórze (zamek – muzeum) – rynek – ul. Kościelna (katedra św. Mikołaja) – pl. Św. Mikołaja – ul. W. Sikorskiego – ul. Zamkowa – ul. 1 Maja (Teatr Polski) – ul. Bohaterów Warszawy (mostek na rzece Biała) – pl. Ratuszowy (ratusz w Białej, USC, punkt IT) – ul. Ratuszowa – pl. Wojska Polskiego

Warto zobaczyć:

- średniowieczny układ urbanistyczny Starego Miasta z zabudową z XVI-XIX w.,
- rynek w Bielsku,
- zaułki staromiejskie, w tym ul. Podcienie, Pankiewicza oraz Schodowa,
- pozostałości murów miejskich przy ul. Orkana,
- klasycystyczne założenie urbanistyczne powstałe po 1781 r. jako dzielnica ewangelicka – Bielski Syjon,
- grodzisko w Starym Bielsku z XI w., pozostałość osady rzemieślniczej,
- katedrę św. Mikołaja z lat 1443-1447, ob. z lat 1909-11,
- neogotycki kościół ewangelicki Zbawiciela z lat 1782-90, przy kościele pomnik Marcina Lutra z 1900 r.,
- gotycki kościół św. Stanisława w Starym Bielsku,
- barokowy kościół Opatrzności Bożej z II poł. XVIII w., ze słynną amboną w kształcie łodzi św. Piotra,
- późnogotycki kościół garnizonowy św. Trójcy z lat 1604-08,
- Muzeum Mineraliów – Skarby Ziemi,
- zamek książąt Sułkowskich z XIII w., rezydencja Piastów cieszyńskich,
- późnoklasycystyczny dwór Lipnicki z XIX w.,
- ulicę 11 Listopada – jako część traktu galicyjskiego z józefińską zabudową,
- neorenesansowy ratusz z lat 1895-97,
- dworzec główny PKP z 1890 r.,
- klasycystyczno-palladiański Teatr Polski z 1890 r.,

- secesyjną Kamienicę Pod Żabami z 1905 r.,
- Poczta Główną z 1898 r.,
- neorenesansowy Hotel President z 1893 r.,
- neobarokowo-klasycystyczny Hotel Pod Orłem z 1905 r.,
- kamienice mieszczańskie z lat 1890-1913 przy ul. 3 Maja,
- domy sukienników z XVIII w. przy ul. Sobieskiego i Cieszyńskiej,
- drewniany Dom Tkacza, oddział bielskiego muzeum,
- kamienicę Patria z 1889 r. o cechach neorenesansowych i neobarokowych,
- barokową Kamienicę Kałuży z II poł. XVIII w. przy pl. Bolesława Chrobrego,
- secesyjno-neoromański gmach Sądu Rejonowego z 1904 r., dawniej Izraelickiej Gminy Wyznaniowej,

- liczne budynki publiczne z przełomu XIX i XX w.,
- liczne wille fabrykanckie z XIX w. i pocz. XX w.,
- dawną fabrykę sukna Büttnerów z 1868 r., Muzeum Techniki i Włókiennictwa,
- zespół fabryczno-willowy Bogmar z lat 70. XIX w., przy ul. Partyzantów (centrum handlowe),
- budynek browaru z 1875 r. przy ul. Cieszyńskiej,
- inne zabudowania i hale fabryczne z XIX/XX w.,
- liczne cmentarze z XVII i XIX w.: żydowski, ewangelicki, katolicki, wojskowy.

Informacja:

Miejskie Centrum Informacji Turystycznej w Bielsku-Białej***, pl. Ratuszowy 4, 43-300 Bielsko-Biała, tel. 33 819 00 50, 33 819 00 60, www.um.bielsko.pl

SZCZYRK

ŚL 4A ok. 3,1 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Wypoczynkowa (parking przy skoczni Skalite) – ul. Beskidzka – ul. Kolorowa (drewniany kościół św. Jakuba) – ul. Sportowa – Deptak nad Żylicą (skocznia, amfiteatr) – pl. Św. Jakuba – Deptak nad Żylicą (liczne wille i pensjonaty, Urząd Miasta) – ul. Myśliwska (kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła) – ul. Myśliwska – ul. Leśna (most na Żylicy) – ul. Spacerowa – ul. Skalista – ul. Beskidzka – Wypoczynkowa

Warto zobaczyć:

- sanktuarium Matki Bożej Królowej Polsk z lat 1948-54, Na Górcze,
- drewniany kościół pw. św. Jakuba Apostoła z lat 1797-1800,
- amfiteatr Skalite,

- jaskinie: Lodową, Salmopolską, Malinowską, w Klimczoku,
- kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła,
- skocznię narciarską Skalite,
- skocznię narciarską Biła,
- ośrodek przygotowań olimpijskich.

Informacja:

Urząd Miasta Szczyrk, ul. Beskidzka 4, 43-370 Szczyrk, tel. 33 829 50 00, www.szczyrk.pl

BIERUŃ

ŚL 5A ok. 0,6 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Licealna (parking) – rynek (pomnik Powstańców Śląskich, ratusz, fontanna, zabudowa matomiasteczkowa) – ul. Krakowska (kościół św. Bartłomieja Apostoła) – rynek – ul. Licealna

Bieruń położony jest na pograniczu Wyżyny Śląskiej i Podkarpacia, w obrębie Pagórów Jaworznickich, Doliny Górnej Wisły i Równiny Pszczyńskiej.

Warto zobaczyć:

- historyczny układ urbanistyczny miasta,
- rynek,
- kościół św. Bartłomieja Apostoła z XVIII w.,

- sanktuarium św. Walentego z lat 1598-1628,
- kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1909 r.,
- cmentarz żydowski założony w 1778 r.

Informacja:

Urząd Miejski w Bieruniu, ul. Rynek 14, Bieruń 43-150, tel. 32 324 24 00, www.bierun.pl

BYTOM

ok. 2,2 km ** ŚL 6A

Trasa spacerowa:

Ul. Piekarska (parking, kościół Świętej Trójcy) – ul. J. Kwietniewskiego – ul. J. Jainty (centrum handlowe Agora) – rynek (kościół Wniebowzięcia NMP, fontanna, pomnik Iwa, kamienice) – ul. Podgórna – pl. Jana III Sobieskiego (Muzeum Górnośląskie) – ul. W. Korfańskiego – ul. Krakowska (kościół Świętego Ducha) – ul. A. Józefzaka (kościół św. Wojciecha) – ul. J. Rostka – ul. S. Moniuszki (Opera Śląska) – pl. Sikorskiego – ul. Katowicka – pl. T. Kościuszki – ul. Piekarska (sąd, parking)

Warto zobaczyć:

- średniowieczny układ urbanistyczny miasta (prostokątny rynek, szachownicowy układ ulic),
- gotycki kościół pw. Wniebowzięcia NMP z ok. 1254 r. przebudowany w XVI i XIX w., w środku obraz Madonny Bytomskiej z ok. 1415 r.,
- kościół św. Wojciecha z XIII-XV w. przebudowany w XVIII w.,
- barokowy kościół pw. Świętego Ducha z lat 1721-28,
- neoromański kościół św. Jacka z lat 1908-1911,
- neogotycki kościół Świętej Trójcy z 1886 r.,
- neoromański kościół św. Barbary z 1928 r.,
- kościół św. Małgorzaty z 1881 r. na Wzgórzu św. Małgorzaty,
- krzyż pokutny z XIII-XIV w. przy ulicy św. Cyryla i Metodego w Łągiewnikach,

- park miejski z 1870 r.,
- neoklasycystyczny budynek Opery Śląskiej z lat 1899-1903,
- neorenesansowy budynek Poczty z lat 1905-1909,
- liczne zabytkowe budynki użyteczności publicznej z XIX i pocz. XX w.
- liczne zabytkowe kamienice z XIX i XX w. (secesyjne, neorenesansowe, neogotyckie, eklektyczne),
- zabytkowe osiedle robotnicze „Kolonія Zgorzelec” z przeł. XIX i XX w.,
- Szyb Krystyna Kopalni Szombierki z wieżą z 1929 r.,
- pomnik „Śpiącego Lwa”,
- pomnik Fryderyka Chopina na pl. Sikorskiego, przed Operą Śląską,
- cmentarz Mater Dolorosa z 1876 r. z zabytkowymi nagrobkami,
- cmentarz Żydowski z 1866 r.

Informacja:

Urząd Miejski w Bytomiu, 41-902 Bytom, ul. Parkowa 2, tel. 32 281 20 51, www.bytom.pl

ŚL 7A ok. 1,9 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Teatralna (parking, centrum kultury, skwer) – ul. Pocztowa (poczta) – ul. Wolności (kamienice) – ul. Jana III Sobieskiego (kościół im. ks. Marcina Lutra) – ul. Powstańców (kościół św. Jadwigi Śląskiej, ogród biblijny) – ul. Wolności – ul. S. Żeromskiego – ul. W. Truchana – ul. Teatralna

Chorzów leży na Płaskowyżu Bytomsko-Katowickim będącym częścią Wyżyny Śląskiej, na terenie Górnego Śląska. Pod względem geologicznym miasto położone jest na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego obejmującego cały Górnośląski Okręg Przemysłowy oraz Rybnicki Okręg Węglowy. Sąsiaduje z Katowicami, Rudą Śląską, Bytomiem, Piekarami Śl., Siemianowicami i Świętochłowicami.

Warto zobaczyć:

- drewniany kościół św. Wawrzyńca z XVI w. na Górze Wyzwolenia (Górze Redena), przeniesiony w 1935 r. z Knurowa,
- ewangelicki kościół pw. św. Elżbiety z 1840 r.,
- modernistyczny kościół św. Antoniego z lat 1930-34,
- kościół św. Barbary z II poł. XVIII w., najstarszy kościół w Królewskiej Hucie,
- kościół św. Marii Magdaleny z XIX w., Chorzów Stary,
- neogotycki gmach Urzędu Pocztowego z XIX w. przy ul. Pocztowej,
- dawny ratusz Wielki Hajduk w Chorzowie Batorym,
- dawny ratusz gminny Chorzowa w Chorzowie Starym,
- ewangelicki kościół im. ks. Marcina Lutra z 1897-98 r.,
- kościół Wniebowzięcia NMP w Chorzowie Batorym,
- kościół św. Józefa, oraz otaczająca go kolonia Pnioki w Chorzowie Drugim,
- budynek dawnego hotelu Graf Reden z wieżą – Teatr Rozrywki,
- secesyjny budynek gimnazjum żeńskiego (Cäcilien-Gymnasium), IV LO im. M. Skłodowskiej-Curie przy ul. gen. H. Dąbrowskiego,
- budynek ZST nr 2 im. M. Batko z 1891 r. przy ul. Powstańców 6a, w stylu historycznym z elementami neorenesansowymi,
- rzeźbę Chłopiec z łabędziem Theodora Erdmanna Kalidego przy placu Matejki,
- wieżę Szybu Prezydent w Chorzowie Starym,
- szyb Elżbieta w Chorzowie Starym,
- plac św. Jana, oraz ul. Bożogrobców w Chorzowie Starym, pozostałości zabudowy wiejskiej na placu św. Jana.

Informacja:

Chorzowskie Centrum Informacji i Turystyki**, Floriańska 42/1, 41-500 Chorzów, tel. 32 771 99 74, 502 463 828, www.chorzow.eu

Wojewódzki Park Kultury i Wypoczynku im. gen. Jerzego Ziętka to park miejski Chorzowa. Zajmuje powierzchnię ok. 640 ha i jest jednym z największych parków miejskich w Europie. Atrakcyjność tego niepowtarzalnego kompleksu przyrodniczo-rekreacyjnego z Wesołym Miasteczkiem, ogrodem zoologicznym, planetarium wraz z obserwatorium astronomicznym, parkiem etnograficznym, kolejką linową, torrem saneczkowym, bazą hotelową i uznanym za narodowy Stadionem Śląskim jest ogromna zarówno dla mieszkańców konurbacji jak i gości.

ok. 4,2 km * ŚL 7B

Trasa spacerowa:

Ul. Parkowa (parking, Stadion Śląski) – al. Główna – al. Planetarium – al. Leśna (ZOO) – al. Fali – promenada gen. J. Ziętka – parking

Warto zobaczyć:

- kolejkę linową Elka,
- Śląski Ogród Zoologiczny,
- Śląskie Wesołe Miasteczko,
- Stadion Śląski,
- Planetarium Śląskie,
- Galerię Rzeźby Śląskiej,
- Górnośląski Park Etnograficzny,
- kolej parkową,
- Dom Pracy Twórczej Leśniczówka,
- Rosarium (największy różany ogród w Polsce),
- Ogród Bylinowy,
- Halę wystawową Kapeluszy,
- kąpielisko Fala,
- Bulodrom
- ośrodki tenisowe
- Śląski Park Linowy,
- sztuczną plażę
- liczne fontanny,
- rzeźbę Żyrafy.

Informacja:

Park Śląski, al. Różana 2, 41-501 Chorzów, tel. 32 793 70 08, www.parkslaski.pl

ok. 1,8 km*, z Cieszynem Czeskim ok. 3,3 km**

ŚL 8A

Trasa spacerowa:

Górny Rynek (parking) – ul. B. Limanowskiego – ul. T. Regera (Muzeum Śląska Cieszyńskiego) – rynek (ratusz, fontanna, kamienice) – ul. Sejmowa – ul. Trzech Braci (fontanna, altana) – ul. Browarna – ul. Głęboka (Muzeum Drukarni) – ul. Zamkowa (zamek, wzgórze, park, browar) – ul. Głęboka – ul. Mennicza (Teatr im. Adama Mickiewicza) – ul. Stary Targ – rynek – ul. Szeroka (kościół św. Krzyża) – ul. J.L. Szersznika – Górny Rynek

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny miasta,
- cieszyńską starówkę – zabudowania ul. Głębokiej, ul. Mennicznej, Starego Targu, ul. Sejmowej, ul. Nowe Miasto, ul. Śrutarskiej,
- rynek z zabudową, kamienice, ratusz, hotel „Pod Brunatnym Jeleniem”, fontanna z figurą św. Floriana,
- Wzgórze Zamkowe (ul. Zamkowa),
- pałac Habsburgów z XIX w.,
- romańską rotundę św. Mikołaja z XI w.,
- gotycką wieżę zamkową z XIV w.,
- fragmenty piastowskiego zamku,
- park angielski z pomnikami przyrody,
- kościół św. Marii Magdaleny,
- kościół św. Jerzego z przeł. XIV i XV w.,
- kościół św. Trójcy (pl. Londzina),
- zespół klasztorny Bonifratrów z kościołem Wniebowzięcia NMP,
- kościół Jezusowy w Cieszynie (pl. Kościelny),
- kościół św. Krzyża oo. Franciszkanów,
- klasztor i szpital sióstr Elżbietanek (ul. Liburnia),
- zabudowania ul. Przykopa, nad potokiem, zwane też „Cieszyńską Wenecją”;
- Muzeum Śląska Cieszyńskiego
- pałac Laryszów (ul. Regera) – najstarsze publiczne muzeum na ziemiach polskich, bardzo bogate zbiory, w tym gotycka rzeźba „Cieszyńskiej Madonny” z ok. 1375 z warsztatu Piotra Parlera; sam budynek z końca XVIII wieku, obok park z lapidarium,
- Studnia Trzech Braci (ul. Trzech Braci) – miejsce legendarnego spotkania założycieli Cieszyna, altanka z XIX w.,
- Bracki Browar Zamkowy w Cieszynie z 1846 r. (ul. Dojazdowa) działający niezmiennie do dziś,
- pseudobarokowy Teatr im. Adama Mickiewicza z początku XX w.,
- zabudowania Górnego Rynku – kamienice, głównie z przełomu XIX i XX w.,
- dwór w Błogocicach (ul. Żeromskiego) – dwór szlachecki z XVI-XIX w.,
- polecamy spacer przez Olzę do Czeskiego Cieszyna na rynek ok. 1,5 km w obie strony.

Informacja:

Cieszyńskie Centrum Informacji***, Rynek 1, 43-400 Cieszyn, tel. 33 479 42 48, 33 479 42 49, www.um.cieszyn.pl,
Punkt IT – Zamek Cieszyn**, ul. Zamkowa 3 a, b, c, 43-400 Cieszyn, tel. 33 8510821 w. 14, www.zamekcieszyn.pl

ok. 2,3 km **

ŚL 8B

Trasa spacerowa:

Ul. Ustrońska/bulwar Księżycowy (parking, Muzeum Narciarstwa) – bulwar Księżycowy (rzeka Wisła, amfiteatr im. Stanisława Hadyny) – ul. Olimpijska (park im. Kopczyńskiego, pomnik Źródeł Wisły) – ul. 1 Maja (kościół św. św. Piotra i Pawła, Muzeum Beskidzkie) – pl. B. Hoffa (Dom Zdrojowy, Urząd Miasta) – ul. 1 Maja – ul. Kolejowa – ul. Ustrońska

Wisła to Perła Beskidu Śląskiego. Malownicza, górską miejscowość położona jest w powiecie cieszyńskim, w pobliżu granicy z Czechami i Słowacją. Centrum miasta znajduje się na wysokości 430 metrów n.p.m., a najwyższy punkt – 1220 m n.p.m. jest zlokalizowany na szczycie Baraniej Góry, na której zboczach ma źródła Wisła.

Warto zobaczyć:

- klasycystyczny kościół ewangelicko-
-augsburski Apostołów Piotra i Pawła z 1838 r.,
- starą szkołę ewangelicką z 1824 r.,
- plebanię ewangelicką w Wiśle-Centrum z lat 1805-07,
- pałacyk myśliwski Habsburgów z lat 1897-98 r., siedziba wiślańskiego koła PTTK,
- zamek prezydenta na Zadnim Groniu z 1930 r. wg proj. prof. Adolfa Szyszko-Bohusza,
- kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego, z wieżą słupową z XVII w., w Wiśle Głębcach,
- kaplicę św. Jadwigi Śląskiej na Zadnim Groniu,
- hotel Piast, pierwszy hotel w Wiśle z 1885 r.,
- kościół Wniebowzięcia NMP z 1865 r.,
- drewniane wille z pocz. XX w., Zacisze, Dąbrówka przy al. Burshego,
- karczmę z 1794 r., ob. Muzeum Beskidzkie im. A. Podzorskiego,
- Chatę Kocyana – Izba Pracy Twórczej im. Jana Kocyana,
- enklawę budownictwa drewnianego (drewniana szkoła z 1891 r., chałupa góralska z pocz. XX w.,
- Muzeum Turystyki PTTK,
- Muzeum Spadochroniarstwa,
- Muzeum Narciarstwa – Ośrodek Wypoczynkowo – Szkoleniowy Zimowit,
- amfiteatr im. Stanisława Hadyny,
- pomnik Źródeł Wisły,
- cmentarz ewangelicki „Na Graniczku”.

Informacja:

Centrum IT w Wiśle, pl. B. Hoffa 3, 43-460 Wisła, tel. 791 400 485, tel. 33 855 24 25, www.wisla.pl

CZĘSTOCHOWA – NA JASNEJ GÓRZE

ŚL 9A ok. 3,2 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Klasztorna (parking przy Jasnej Górze, klasztor) – pasaż Biskupa S. Baretę – al. H. Sienkiewicza (park 3 Maja, park im. S. Staszica, Muzeum Częstochowskie) – al. NMP (kamienice) – pl. W. Biegańskiego (Muzeum Częstochowskie, kościół św. Jakuba Apostoła, ratusz, pomnik J. Piłsudskiego) – ul. Śląska – skwer Solidarności – ul. J. Waszyngtona – ul. 7 Kamienic – ul. Klasztorna

Warto zobaczyć:

- Jasną Górę – zespół klasztorny zakonu Paulinów,
- zespół zabytkowych kamienic na al. Najświętszej Maryi Panny,
- parki podjasnogórskie: park 3 Maja, park im. S. Staszica,
- XIX-wieczną zabudowę ulicy 7 Kamienic,
- ulicę Wieluńską z zabudową, z XVIII i XIX w.,
- klasycystyczny ratusz z XIX w.,
- Stary Rynek z kamienicami,
- Muzeum Produkcji Zapalek – fabryka zapalek,
- neobarokowy pałac Hantkego,
- układ urbanistyczny Częstochówki (ul. Wieluńska, Rynek Wieluński, ul. św. Barbary),
- Muzeum Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej,
- Muzeum Haliny Poświatowskiej,
- Dom Władysława Biegańskiego,
- Muzeum Częstochowskiego Górnictwa Rud Żelaza,
- pałac Brassów,
- neogotycką archikatedrę Świętej Rodziny z lat 1901-27,
- kościół św. Jakuba Apostoła, pierwotnie cerkiew prawosławna,
- kościół św. Zygmunta – najstarszy, na placu Daszyńskiego,
- katedrę Matki Boskiej Królowej Apostołów – kościół polskokatolicki przy ul. Jasnogórskiej,
- cerkiew Częstochowskiej Ikony Matki Bożej przy ul. Kopernika,
- kościół ewangelicko-augsburski Wniebowstąpienia Pańskiego przy ulicy Kopernika,
- kościół św. Barbary,
- sanktuarium św. Józefa przy ul. Okrzei,
- kościół Najświętszego imienia Maryi w alei NMP,
- kościoły Pana Jezusa Konającego i Podwyższenia Krzyża Świętego w Częstochówce,
- kościół świętych Rocha i Sebastiana na cmentarzu św. Rocha,
- pałac biskupi.

Informacja:

Miejskie Centrum IT w Częstochowie***,
al. Najświętszej Maryi Panny 65,
42-217 Częstochowa, tel. 34 368 22 50,
www.czestochowa.pl

OLSZTYN ZAMEK

ok. 1,2 km *** ŚL 10A

Trasa spacerowa:

Ul. Kühna (parking, kościół, fontanna)
– ul. Zamkowa (zamek) – powrót na parking

Zamek Olsztyn położony jest we wsi Olsztyn na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej ok. 12 km na południowy wschód od Częstochowy. Został wybudowany w systemie tzw. Orlich Gniazd. Zamek jest unikalnym w skali europejskiej przykładem warowni skalno-wyżynnej typu jaskiniowego i jedną z żelaznych atrakcji turystycznych regionu. Na zachód od zamkowego wzgórza rozciąga się wieś Olsztyn z ufundowanym w XVIII w. przez starostę Jerzego Lubomirskiego barokowym kościołem, zbudowanym z surowca pozyskanego z rozebranych murów warowni. W jego podziemiach znajdują się zwłoki dwóch zakonników i konfederata barskiego, w naturalny sposób z mumifikowane. Początki zamku sięgają XIII w.

Pierwsza wzmianka o burgrabim olsztyńskim Zbyszku pochodzi z 1349 r. Istniejącą strażnicę rozbudował w XIV w. Kazimierz Wielki. W XV w. i XVII w. zamek dolny został mocno rozbudowany. W wieku XVII zaczął popadać w ruinę. W 1656 r., w czasie potopu, Szwedzi zrujnowali zamek i spalili miasto.

Do dziś z zamku zachowały się mury części mieszkalnej, wieża cylindryczna i kwadratowa (Starościańska), fragmenty murów budynków gospodarczych, częściowo piwnice oraz fundamenty kuźnicy i ślady dymarek.

Informacja:

www.zamekolsztyn.pl

DĄBROWA GÓRNICZA

ŚL 11A ok. 2,4 km **

Trasa spacerowa:

Ul. Dojazdowa (parking, park Wodny Nemo, Centrum Formy, Hala Widowiskowa) – park im. J. Hallera – al. T. Kościuszki – ul. J. Bandrowskiego-Kadena – ul. 3 Maja – Centrum Handlowe Pogoria – Park Śródmiejski – pl. Wolności (pomnik, Pałac Kultury Zagłębia) – ul. Królowej Jadwigi (sanktuarium NMP Anielskiej Pani Dąbrowy Górniczej i Matki Zagłębia) – park im. J. Hallera – ul. Dojazdowa

Warto zobaczyć:

- neogotycką bazylikę NMP Anielskiej z lat 1898-1912,
- Pałac Kultury Zagłębia zbudowany po 1950 r.,
- Muzeum Miejskie – Szttygarę,
- pałacyk Dezona w parku śródmiejskim,
- kościół pw. Narodzenia NMP i św. Antoniego z Padwy z XVII w., w Gołonogu,
- młyn z XVIII w. w Ratanicach,
- kaplicę z XVIII w. w Trzebistawicach,
- drewnianą kaplicę z XVIII w., w dzielnicy Ujejsce,
- dom byłego właściciela młyna – Freja w Okradzionowie,
- dworce kolejowe w Gołonogu, Ząbkowicach i Strzemieszycach Wielkich,
- gmach Resursy Obywatelskiej z 1895 r.,
- zajazd „Hubertus”,
- poewangelicki kościół św. Barbary,
- bazylikę Najświętszego Serca Pana Jezusa (dzielnica Strzemieszyce Wielkie),
- kościół Zesłania Ducha Świętego (dzielnica Ząbkowice),
- kaplica pw. św. Katarzyny,
- kopalnię ćwiczebną z 1927 r.,
- synagogę,
- kamienice Huty Bankowej.

Informacja:

Punkt IT w Muzeum Miejskim „Szttygarka” w Dąbrowie Górniczej*, ul. Legionów Polskich 69, 41-300 Dąbrowa Górnicza, tel. 32 726 41 85, 32 262 36 95, www.dabrowa.pl

GLIWICE

ok. 1,2 km * ŚL 12A

Trasa spacerowa:

Ul. Dworcowa/J. Matejki (parking) – ul. Pod Murami – ul. J. Matejki – rynek (ratusz, fontanna z Neptunem, kamienice podcieniowe) – ul. Plebańska (kościół Wszystkich Świętych) – pl. Rzeźniczy – ul. J. Wieczorka (Skwer Bottrop, park im. A. Mickiewicza) – ul. Górnych Wałów – ul. Kacznyc – ul. Pod Murami (zamek piastowski – muzeum) – ul. Basztowa – ul. Dworcowa

Warto zobaczyć:

- Stare Miasto,
- średniowieczny rynek, kamienice z XV-XVII w.,
- ratusz z XVIII i XIX w., ob. Pałac Ślubów,
- barokową fontannę z Neptunem z 1794 r. stworzoną przez Johanna Nitsche z Opawy,
- gotycko renesansowy zamek piastowski z XIV i XV w., znany jako Dwór Cetrycza,
- modernistyczny dom Tekstylny Weichmanna z lat 1921-22,
- budynek Poczty Głównej,
- Teatr w Ruinach z 1890 r., dawny Teatr Miejski,
- willę Caro – rezydencja przemysłowca Oscara Caro z lat 1882-85,
- rzeźbę lew czuwający z 1824 r.,
- eklektyczny hotel Diament z 1895 r.,
- fontannę z trzema faunami z 1928 r., zwana diabełkami,
- rzeźby lwy leżące z 1830 r., dziś w parku F. Chopina,
- plac Krakowski, skatepark, miejsce wydarzeń artystycznych,
- plac Piastów,
- pomnik J. Piłsudskiego,
- park F. Chopina z Palmiarnią Miejską i akwariem,
- miejskie mury obronne z XIV w.,
- drewnianą radiostację gliwicką o wysokości 111 m,
- Gliwicki Teatr Muzyczny,
- neogotycką katedrę św. Apostołów Piotra i Pawła z lat 1896-1900,
- poewangelicki kościół św. Barbary (kościół garnizonowy) z lat 1856-59,
- stary, gotycki kościół rektorski św. Bartłomieja z XV-XVII w.,
- nowy, neogotycki kościół św. Bartłomieja z lat 1907-11,
- gotycki kościół Wszystkich Świętych z lat 1450-1504,
- barokowy kościół Podwyższenia Krzyża Świętego z 1683 r.,
- kościół Wniebowzięcia NMP z 1493 r. w Zębowicach, przeniesiony do Gliwic w 1925 r.,
- Muzeum Geologii Żłóż,
- Muzeum Odlewnictwa Artystycznego,
- Muzeum Historii Radia i Sztuki Mediów Radiostacja Gliwice,
- Muzeum Techniki Sanitarnej,
- kąpielisko „Leśne”,
- Centrum Edukacji i Biznesu „Nowe Gliwice”,
- Marinę Gliwice,
- kanał Gliwicki, ul. Portowa.

Informacja:

Centrum Informacji Kulturalnej i Turystycznej w Gliwicach*, ul. Dolnych Wałów 3, 44-100 Gliwice, tel. 32 231 38 55, www.gliwice.eu

ZAMEK W CHUDOWIE

ŚL 13A ok. 0,3 km ***

Trasa spacerowa:

Ulica Podzamcze (parking przy obryzy Czarny Koń) – zamek słabo dostępny dla w-skiersów

Zamek w Chudowie położony jest ok. 12 km na południowy wschód od Gliwic we wsi Chudów. Za inicjatora powstania zamku uważa się Jana Gierałtowskiego, który w 1537 r. zakupił wieś Chudów, a którego ród zarządzał majątkiem i zamkiem przez ok. 100 lat.

Od 1687 r. chudowski zamek figuruje już jako posiadłość barona Jerzego von Welczek, gubernatora księstwa opolsko-raciborskiego, następnie rodu Oppersdorfów i rodziny von Foglar. Za czasów baronów Foglar zamek przeżywa w XVII w. spory rozkwit. Kolejni właściciel nie dbali o zamek i zaczął on w XIX w. popadać w ruinę. Zamek spłonął w noc sylwestrową w 1847 r. i od tego czasu pozostaje w ruinie.

Zamek w Chudowie to obiekt murowany z kamienia i cegły, pierwotnie na planie prostokąta, z dziedzińcem centralnym z krużgankami i studnią. Założenie posiadało dwa trzykondygnacyjne budynki mieszkalne z drewnianym mostem nad fosą zamkową.

W 1995 r. w celu objęcia ochroną ruin zespołu zamkowego w Chudowie, powstała Fundacja „Zamek Chudów”. W maju 1999 r. Fundacja stała się właścicielem ruin zamku w Chudowie wraz z otaczającym go parkiem i budynkiem zamkowego spichlerza.

Informacja:

Fundacja „Zamek Chudów”, ul. Podzamcze 6, Chudów, 44-177 Paniówki
tel. 32 330 13 00, www.zamekchudow.pl

JASTRZĘBIE-ZDRÓJ

ok. 2,5 km ** ŚL 14A

Trasa spacerowa: Ul. M. Witczaka (parking MOSIR, Park Zdrojowy, Dom Zdrojowy, galeria, kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa) – ul. 1 Maja – rondo zdrojowe – ul. Zdrojowa – ul. Wodziszawska (stawy) – ul. M. Witczaka

Warto zobaczyć:

- zespół uzdrowiskowy,
- Park Zdrojowy,
- Dom Zdrojowy z 1862 r.,
- łaźienki I z ok. 1865 r. (ul. Witczaka 4),
- łaźienki II – Nowe łaźienki z 1912 r.,
- pijalnię wód,
- muszlę koncertową,
- Park Zdrojowy im. dr. Mikołaja Witczaka z XIX w.,
- dom mieszkalny, tzw. Masnówka z 1912 r.,
- Park Dąbrówka,
- klasztor z ok. 1870 r. (ul. 1 Maja 34A),
- dom uzdrowiskowy dla dzieci, ob. Zespół klasztorny Sióstr Boromeuszek,
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1891-1909,
- galerię historii miasta,
- drewniany kościół św. Barbary i Józefa z ok. 1345 r. wzmiankowany w 1447 r., restaurowany w 1888 r., przeniesiony z Jedłownika do Jastrzębia-Zdrój w 1974 r.,
- sanktuarium i kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i Opatrzności Bożej z lat 1823-25,
- barokowy kościół pw. Wszystkich Świętych z lat 1796-1803,
- zespół dworski rodu Rostków i Skrebeńskich z XVII w., w Bziu,
- klasycystyczny zespół pałacowo-parkowy w Borni z 1781 r.,
- willę Opolanka,
- szpital z 1870 r.,
- park Uniwersytecki (osiedle Zdrój),
- park Zamkowy (wokół pałacu w Boryni).

Informacja:

Urząd Miasta Jastrzębie-Zdrój, al. Józefa Piłsudskiego 60,
44-335 Jastrzębie-Zdrój, tel. 32 4785 211, www.jastrzebie.pl

JAWORZNO

ŚL 15A ok. 1,5 km *

Trasa spacerowa:

Rondo NSZZ Solidarność (parking przy USC) – ul. Pocztowa (park, poczta, Muzeum Miasta Jaworzna) – Rynek Główny – pl. św. Jana (kościół św. św. Wojciecha i Katarzyny) – ul. Królowej Jadwigi (hala widowiskowa) – pasaż przy hali – ul. A. Mickiewicza – ul. Grunwaldzka – parking

Warto zobaczyć:

- kolegiatę św. św. Wojciecha i Katarzyny z 1532 r., wielokrotnie przebudowywaną,
- Muzeum Miasta Jaworzna,
- Teatr Sztuk,
- budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego Sokół z XIX w.
- Miejskie Centrum Kultury i Sportu,
- budynek kasyna dla urzędników gwarctwa z II połowy XIX w.,

- budynek Stowarzyszenia Przyjaciół Jaworznicka z przeł. XIX/XX w.,
- zespół willowo-parkowy tzw. pałac w Jaworznie z XIX w.,
- deptak miejski – ul. Sienkiewicza,
- pałac w Jaworznie,
- planty Jaworznickie,
- zabytkową studnię przy Rynku Jeleńskim z XVII w.,
- dworzec PKP w Jaworznie-Szczakowej z XIX w.,
- liczne kapliczki i krzyże przydrożne.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jaworznie, Rynek 17, 43-600 Jaworzno, tel. 32 751 91 92 wew. 222, www.jaworzno.pl

KŁOBUCK

ŚL 16A ok. 0,5 km *

Trasa spacerowa:

Rynek im. Jana Pawła II (parking, kościół św. św. Marcina i Małgorzaty, klasztor) – rynek

Kłobuck położony jest na pograniczu Wyżyny Wieluńskiej i Obniżenia Krzepickiego nad rzekami Białą Okszą i Czarną Okszą (Kocinką). Miasto leży na terenie Małopolski, w pobliżu jej historycznej granicy z Wielkopolską i Śląskiem.

Warto zobaczyć:

- gotycko barokowy kościół św. św. Marcina i Małgorzaty z 1476 r. i klasztor Kanoników Regularnych,
- układ urbanistyczny miasta,
- rynek,
- neogotycki pałac w Zagórzu XVIII/XIX w.,
- łaźnię miejską z 1930 r.

Informacja:

Urząd Miejski w Kłobucku, ul. 11 Listopada 6, 42-100 Kłobuck, tel. 34 31 00 150, www.gminaklobuck.pl

LUBLINIEC

ok. 1,3 km * ŚL 17A

Trasa spacerowa:

Ul. I. Paderewskiego (parking, Urząd Miejski) – ul. K. Miarki – ul. A. Mickiewicza – ul. Wąska – ul. E. Stein – pl. K. Mańki (Rynek Główny, pomnik św. Jana Nepomucena) – ul. Cicha – ul. Św. Mikołaja (kościół św. Mikołaja) – pl. M. Kopernika (pomnik św. Edyty Stein) – rynek – ul. J. Lompy – pl. T. Kościuszki (kościół Podwyższenia Krzyża Świętego) – ul. Plebiscytowa – ul. Poprzeczna (Miejski Dom Kultury) – ul. K. Miarki – ul. I. Paderewskiego

Warto zobaczyć:

- kamienice na Rynku Głównym,
- kamienice na Małym Rynku, dawniej Solny,
- pomnik św. Edyty Stein patronki Lublińca,
- zamek w Lublińcu z XVI-XVII w., ob. hotel i restauracja,
- kościół św. Mikołaja, wewnątrz kaplica św. Boromeusza,
- kościół św. Stanisława Kostki z lat 1928-1931 i dawny zakład wychowawczy, ob. ZS im E. Stein,
- drewniany barokowy kościół św. Anny z 1653 r., kryty gontem,
- kościół św. Edyty Stein (patronki miasta),
- kościół Podwyższenia Krzyża Świętego z lat 1843-45, dawny kościół garnizonowy,
- wieżę ciśnień (ul. Kochcicka),
- wieżę ciśnień (ul. Dworcowa),
- lokomotywnię wachlarzową z obrotnicą,
- 4 schrony bojowe z 1939 r. wzniesione przez Wojsko Polskie,
- obserwatorium astronomiczne w I LO im. A. Mickiewicza,
- budynek Poczty Główniej,
- park miejski (amfiteatr, grzybek),
- mini zoo w ośrodku „Leśne Ustronie”,
- pomnik bł. Jana Cebuli (klasztor oo. Oblatów),
- pomnik św. Eugeniusza de Mazenod (klasztor oo. Oblatów),
- kirkut żydowski.

Informacja:

Urząd Miejski w Lublińcu, ul. Paderewskiego 5, 42-700 Lubliniec, tel. 34 353 01 00, www.lubliniecurystycznie.pl

PAŁAC CZARNY LAS

ŚL 17B ok. 0,5 km *

Pałac w Czarnym Lesie wzniesiony został przez Ferdinanda Zieglera na przełomie XIX i XX w.

W Czarnym Lesie Wojciech Korfanty, Dyktator III Powstania Śląskiego, przedsięwziął myśl o wezwaniu polskojęzycznej ludności Górnego Śląska do zbrojnego powstania. W latach 1918-22 budynek wykorzystywany był do ukrywania broni przeznaczonej do działalności dywersyjnej prowadzonej przez powstańców śląskich oraz do ukrywania osób poszukiwanych na terenie Prus za działalność antypaństwową. W 2003 r. uruchomiono tu czterogwiazdkowy Hotel Pałac Czarny Las, który dziś tworzy bazę noclegową i szkoleniową na najwyższym poziomie, przyjmując swoich Gości w wyjątkowych wnętrzach.

Informacja:

Hotel Pałac Czarny Las, Czarny Las 8, 42-289 Woźniki, tel. 34 357 30 78, www.czarnylas.pl

MIKOŁÓW

ŚL 18A ok. 1,5 km *

Trasa spacerowa:

Plac 750-lecia (parking na za-
pleczu budynku PTTK) – ul. Krakowska – rynek (Urząd Miasta, fon-
tanna, kamienice) – ul. Jana Pawła II (deptak miejski) – ul. J. Lompy
– ul. św. Wojciecha (kościół pw. Matki Bożej Śnieżnej) – ul. S. Okrzei
– ul. Kardynała S. Wyszyńskiego (bazylika pw. św. Wojciecha) – ul. Po-
wstańców Śląskich – rynek – ul. Krakowska – parking

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny z rynkiem i nieregularną siatką ulic,
- kościół pw. Matki Bożej Śnieżnej, pierwotnie pw. św. Wojciecha z lat 1270-1280, przebudowywany wielokrotnie,
- neoromańską bazylikę pw. św. Wojciecha z lat 1843-1861,
- kościół ewangelicki pw. św. Jana z lat 1860-1861,
- zabytkowe kamienice w śródmieściu,
- tablice pamiątkowe na kamienicach poświęcone zasłużonym miastu: Konstantemu Prusowi, Cyprianowi Kamilowi Norwidowi, Rafałowi Wojczkowi, Rudolfowi Virchowowi, Ludwikowi Musiołowi, Karolu Miarce,
- park tzw. Duże i Małe Planty z XVIII w.,
- cmentarz żydowski,
- drewniany kościół pw. św. Mikołaja z 1720 r.

Informacja:

Urząd Miasta Mikołów, ul. Rynek 16, 43-190 Mikołów, tel. 32 324 85 00, www.mikolow.eu

MYSZKÓW

trasa samochodowa
ok. 9 km * ŚL 19A

Trasa samochodowa:

Trasę należy potraktować jako ob-
jazd po obiektach godnych zobaczenia ze względu na odległości między nimi.

Warto zobaczyć:

- dworzec kolejowy z XIX w.,
- pałac Augusta Schmelzera z lat 80. XIX w.,
- neogotycki kościół św. Stanisława BM z lat 1908-1936,
- budynek Prokuratury Rejonowej z lat 20. XX w.,
- hale fabryczne dawnego Wartexu,
- zespół dworski z przełomu XIX i XX w., w Będuszu,
- sanktuarium pw. Wniebowzięcia NMP w Mrzygłodzie z XVII w.

Informacja:

Urząd Miasta Myszków, ul. Kościuszki 26, 42-300 Myszków, tel. 34 313 26 82, www.miamtomyszkow.pl

MYSŁOWICE

ok. 1 km * ŚL 20A

Warto zobaczyć:

- Centralne Muzeum Pożarnictwa,
- Muzeum Misyjne,
- Muzeum Miasta Mysłówice,
- renesansowy kościół Narodzenia NMP – Mariacki z XV/XVI w., bogaty wystrój,
- neogotycki kościół ewangelicko-augsburski pw. Apostołów Piotra i Pawła z lat 1875-77,
- neogotycki kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1887-91,
- budynek Urzędu Miasta,
- budynek Szpitala Miejskiego nr 1 z 1907 r.

Informacja:

Urząd Miasta Mysłówice, ul. Powstańców 1, 41-400 Mysłówice, tel. 32 317 11 00, www.myslowice.pl

PIEKARY ŚLĄSKIE

ŚL21A ok. 5 km **

Trasa spacerowa:

Ul. Bytomska (parking przy bazylice pw Najświętszej Marii Panny i św. Bartłomieja, CIT) – Park Góra Kalwaria (kaplice, kościół Zmartwychwstania Pańskiego) – ul. Bytomska (Park Wolności, poczta, Urząd Miejski, USC) – Szpital Chirurgii Urazowej – powrót – ul. Bytomska

Piekary Śląskie usytuowane są w środkowej części województwa śląskiego. Graniczą od północy z gminą Świerklaniec, od wschodu z Bobrownikami i Wojkowicami, od południa z Siemianowicami Śląskimi i Chorzowem, a od zachodu z Bytomiem i Radzionkowem.

Warto zobaczyć:

- bazylikę NMP i św. Bartłomieja z lat 1841-1846,
- Kalwarię Piekarską z lat 1866-71, pałac Heroda – jedna z kaplic kalwarii,
- kościół Zmartwychwstania Pańskiego,
- kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Kozłowej Górze,
- Kopiec Wyzwolenia usypany w latach 1932-1937,
- Park Trzech Bohaterów w Brzozowicach,
- Park Wolności,
- pomnik papieża Jana Pawła II,
- Wojewódzki Szpital Chirurgii Urazowej,
- kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa w Brzezinach Śląskich,
- kościół Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych w Dąbrówce Wielkiej,
- kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Kamieniu,
- kościół Trójcy Przenajświętszej w Szarleju.

Informacja:

Miejskie Centrum Informacji i Turystyki w Piekarach Śląskich sp. z o.o.***, ul. Bytomska 157, 41-940 Piekary Śląskie, tel. 32 768 14 27, www.piekary.pl

PSZCZYNA

ok. 2,5 km * ŚL22A

Trasa spacerowa:

Ul. Bielska/Wojska Polskiego (parking, kapliczka) – ul. Wojska Polskiego (zamek, park) – rynek (kościół ewangelicki, Urząd Miejski, kamienice) – ul. Piekarska – ul. Wałowa – ul. Piwowarska – ul. Basztowa (stajnie książęce) – Park Zamkowy – ul. Basztowa – ul. Piwowarska (kościół Wszystkich Świętych) – ul. Basztowa – rynek – ul. Wojska Polskiego

Pszczyna położona jest w Kotlinie Oświęcimskiej. Historycznie leży na Górnym Śląsku. Średniowieczna osada pszczyńska wyrosła na szlaku kupieckim, który prowadził z Krakowa na Śląsk i dalej przez Cieszyn do południowej Europy.

Warto zobaczyć:

- neobarokowy zamek Pszczyński, dawna rezydencja książąt Hochberg von Pless z lat 1870-1876: (Muzeum Zamkowe, oficyna zamkowa, ujeżdżalnia, stajnie, powozownia, młyn, park w stylu angielskim,
- rynek,
- ławeczkę księżnej Daisy,
- neobarokowy kościół ewangelicki z lat 1905-07,
- kościół Wszystkich Świętych z lat 1748-54,
- Bramę Chińską,
- neorenesansowy ratusz w obecnym kształcie z 1931 r.,
- Bramę Wybrańców zwaną Wartą z 1687 r.,
- barokową kamienicę Frykówkę z 1748 r.,
- skansen – Zagroda Wsi Pszczyńskiej,
- barokową kamienicę Pod Okiem Opatrzności z XVIII w.,
- kamienicę Pod Murzynkiem z XIX w.,
- Muzeum Prasy Śląskiej,
- Muzeum Militarnych Dziejów Śląska,
- dwór Ludwikówkę,
- pokazową Zagrodę Żubrów.

Informacja:

Biurowo Informacji Turystycznej w Pszczynie***, ul. Brama Wybrańców 1, 43-200 Pszczyna, tel. 32 212 99 99, www.pszczyna.pl
Informacja Turystyczna przy Pokazowej Zagrodzie Żubrów w Pszczynie**, ul. Żorska 5, 43-200 Pszczyna, tel. 32 447 05 03,

ŚL 23A ok. 2,8 km *

Trasa spacerowa:

Ul. J. Długosza (parking) – ul. Piwna – ul. Basztowa (baszta, skwer, pomnik S. Moniuszki) – ul. Nowa (kościół Wniebowzięcia NMP) – rynek (kamienice, kolumna matki Boskiej, kościół św. Jakuba) – ul. Długa (kamieniczki) – pl. Księżnej Ofki Piastówny – ul. Gimnazjalna (poddominikański kościół św. Ducha – muzeum miejskie) – pl. Wolności (głaz) – ul. Księdza J. Londzina – ul. W. Reymonta – kładka na Odrze – park zamkowy – bulwar nad Odrą (pasaż, slup, scena, zamek piastowski) – ul. Zamkowa – ul. Armii Krajowej – most na Odrze – rondo im. Żołnierzy Niezłomnych (pomnik Matki Polki) – ul. Odrzańska – rynek – ul. J. Długosza

Racibórz położony jest częściowo na Płaskowyżu Głubczyckim oraz w Kotlinie Raciborskiej nad rzeką Odrą w Dolinie Górnej Odry. Racibórz należy do Zagłębia Górnośląskiego, tzn. do zapadliskowej struktury, która wchodzi w skład masywów kaledońsko-waryscyjskich.

Warto zobaczyć:

- zamek książąt raciborskich z lat 1281-1287,
- średniowieczny układ urbanistyczny miasta,
- rynek,
- kolumnę Matki Boskiej z lat 1725-1727, tzw. Kolumna Maryjna,
- gotycki kościół Wniebowzięcia NMP z 1205 r., najstarszy w Raciborzu,
- gotycki kościół św. Jakuba sprzed 1258 r., poddominikański,
- barokową kaplicę Gaszynów z lat 1637-65 r.,
- gotycki, poddominikański kościół św. Ducha z 1327 r., ob. muzeum miejskie,
- Basztę Więzienną z XVI w.,
- neogotycki kościół św. Jana Chrzciciela na Ostrogu z 1856 r.,
- barokowy kościół Matki Bożej z 1727 r.,
- kaplicę zamkową pw. św. Tomasza Kantuarijskiego z 1287 r., tzw. perła gotyku śląskiego,
- mury obronne z XIII w.,
- kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa z lat 1934-1935,
- Statuę Zgody z przeł. XVIII i XIX w., pomiędzy Biskupem Tomaszem II a Księciem Henrykiem IV Probusem,
- późnoklasycyzyczny budynek sądu z lat 1823-1826 wg proj. Karla Friedricha Schinkla,
- neogotycki zespół budynków więzienia z lat 1845-1851,
- neorenesansowy budynek poczty z 1889 r.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej na Zamku Piastowskim w Raciborzu**, Zamkowa 2, 47-400 Racibórz, tel. 32 700 60 52, www.raciborz.pl

ok. 1 km *

ŚL 23B

Rudy położone są na styku Płaskowyżu Rybnickiego i Kotliny Raciborskiej w dolnym biegu rzeki Rudy, dopływem górnej Odry.

Zespół klasztorny znajduje się w odległości ok. 13 km od autostrady A4 – węzeł Ostropa, w centrum miejscowości Rudy. Otoczony jest Parkiem Krajobrazowym „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”.

Opactwo Rudy zostało założone przez cystersów w 1258 r. z fundacji księcia opolsko-raciborskiego Władysława. Na początku wybudowano kościół bazylikowy oraz przyległy doń klasztor na planie czworoboku. W latach 1680-1790 dokonano przebudowy w stylu barokowym. Po pożarze zespołu, z ok. 1725 r., w 1730 r. dobudowano od północy pałac opacki. Od 1744 r. funkcjonowało tu prowadzone przez cystersów gimnazjum, a od 1781 r. studium filozoficzno-teologiczne, które było jedyną tego rodzaju uczelnią na Górnym Śląsku, z bogatą biblioteką klasztorną. W 1810 r. nastąpiła likwidacja opactwa. Mnisi zostali wypędzeni, dobra klasztorne i zbiory biblioteczne przejęło państwo. W 1820 r. dobra nabył landgraf Victor von Hessen-Rotenburg. W 1834 r. Rudy odziedziczył jego bratanek, książę Wiktor Hohenlohe-Waldenburg Schillingfürst. Dokonano wówczas gruntownej przebudowy klasztoru i pałacu opackiego na siedzibę książęcą. Wyburzono zabudowania folwarku, osuszono część pobliskich stawów. W latach 1822-1846 założono park angielski o pow. 95 ha. W rękach rodziny zespół pozostawał do 1945 r. Armia Czerwona, po splądrowaniu, podpaliła pałac. Wskutek zniszczeń pałacu runęło także sklepienie kościoła. Mimo prowizorycznych remontów i zabezpieczeń klasztor popadał w ruinę. W 1998 r. Skarb Państwa przekazał kompleks klasztorno-pałacowy Diecezji Gliwickiej. W ramach projektu „Rekonstrukcja Pocysterskiego Zespołu Klasztorno-Pałacowego w Rudach”, przy udziale środków unijnych z Europejskiego Funduszu Regionalnego, zespół został gruntownie odnowiony. 10 października 2009 r. w klasztornych wnętrzach otwarto Ośrodek Edukacyjno-Formacyjny Diecezji Gliwickiej.

Informacja:

Pocysterski Zespół Klasztorno-Pałacowy w Rudach, ul. Cysterska 4, 47-430 Rudy, tel. 32 410 33 11, www.rudy-opactwo.pl

ZABYTKOWA STACJA KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ W RUDACH

ŚL 23C ok. 0,5 km *

Trasa przejazdowa:

Rudy – Paproć – Rudy (4 km) oraz
Rudy – Stanica – Rudy (8 km)

Warto zobaczyć:

Tabor kolejowy, lokomotywy,
nastawnie, dworzec Rudy.

Kolej w Rudach Wielkich pojawiła się 25 marca 1899 r. Oddano wówczas do użytku linię wąskotorową (szerokość toru 785 mm) prowadzącą z Gliwic przez Nieborowice o dł. 23 km. Był to pierwszy etap projektu przewidującego doprowadzenie linii kolejowej aż do Raciborza.

Cała trasa z Gliwic do Raciborza przez Bojków, Nieborowice, Pilchowice, Stanice, Rudy, Szymocice, Nędzę i Babice liczyła łącznie 51 km.

W latach 1899-1945 na stacji Rudy znajdowało się zaplecze techniczne (m.in. lokomotywnia). Od 19 października 2006 r. stacja znajduje się na trasie Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego.

Informacja:

Zabytkowa Stacja Kolei Wąskotorowej w Rudach, ul. Szkolna 1, 47-430 Rudy
tel. 500 282 732, www.kolejkarudy.pl

RUDA ŚLĄSKA

trasa samochodowa
ok. 18 km * ŚL 24A

Trasa samochodowa:

Trasa ze względu na rozproszenie obiektów ma charakter objazdowy

Miasto Ruda Śląska znajduje się na Wyżynie Śląskiej w samym środku Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (GOP). Graniczy z Zabrzem, Bytomiem, Świętochłowicami, Chorzowem, Katowicami, Mikołowem i Paniówkami.

Warto zobaczyć:

- kościół św. Marii Magdaleny z 1883 r.,
- kościół ścięcia św. Jana Chrzyciela z lat 1868-187, w Goduli,
- klasycystyczny pałacyk Donnersmarcków z poł. XVIII w., w Halembie,
- młyn nad rzeką Kłodnicą z XIX w.,
- kościół Matki Boskiej Różańcowej z 1890 r. w stylu arkadowym (konstrukcja szachulcowa),
- grodzisko Kochłownickie z XIII-XV w.,
- średniowieczny układ lokacyjny wsi – tzw. kochłowicki rynek,
- późnobarokowy kościół pw. Matki Boskiej z Lourdes z 1806 r.,
- neoromański kościół pw. Świętej Trójcy z 1902 r., wg proj. Ludwiga Schneidera,
- schron bojowy w Kochłowicach Grupy Bojowej Kłodnica-Kochłowice z 1937 r.,
- osiedle Kaufhaus z 1880 r.,
- neoromańską bazylikę pw. św. Pawła Apostoła z 1912 r. w Nowym Bytomiu,
- kościół pw. św. Michała Archanioła z lat 1894-95, fundacji Schaffgotschów w Orzegowie,
- sanktuarium pw. św. Józefa,
- kolonie robotnicze przy ulicach: ul. Kościelnej, ul. S. Staszica, ul. Wolności, ul. Raciborskiej,
- zespół zabudowań szybu Franciszek,
- osiedle robotnicze Ficus z ok. 1867 r. w dzielnicy Wirek, zbudowane dla pracowników kopalni węgla kamiennego „Gottesegen”,
- kościół ewangelicko-augsburski z 1902 r.,
- wieżę wyciągową szybu Andrzej z lata 70. XIX w.

Informacja:

Urząd Miasta Ruda Śląska, pl. Jana Pawła II 6, 41-709 Ruda Śląska,
tel. 32 244 90 00 do 10, www.rudaslaska.com.pl

RYBNIK

ŚL 25A ok. 1,9 km **

Trasa spacerowa:

Ul. Księdza Doktora Franciszka Brudnioka (parking nr 4, klasztor siostr Wizełek, park na Górcze, kościół akademicki) – pasaż Art. Cafe – ul. Jana III Sobieskiego – rynek (ratusz, fontanna z J. Nepomucenem) – ul. W. Korfańtego (poczta) – ul. B. Chrobrego – ul. 3 Maja – pl. Wolności (fontanna) – ul. Stroma – ul. Wysoka – pl. Jana Pawła II (bazylika św. Antoniego) – ul. Mikołowska – ul. Na Górcze – ul. Księdza Doktora Franciszka Brudnioka

Warto zobaczyć:

- neogotycką bazylikę mniejszą św. Antoniego z lat 1903-06,
- neoklasycystyczny budynek nowego ratusza z 1928 r.,
- klasycystyczny dawny ratusz miejski z wieżą zegarową,
- kościół akademicki Wniebowzięcia NMP z połowy XV w.,
- zamek piastowski z pocz. XIII w., przebudowany w XVIII w. wg proj. Franciszka Ilgnera,
- zespół szpitalny św. Juliusza założony przez doktora Juliusza Rogera,
- wieżę ciśnień przy skrzyżowaniu ulic Gliwickiej i Kotuczka,
- kościół pw. Matki Boskiej Bolesnej z lat 1798-1801 wg proj. Franciszka Ilgnera,
- późnobarokową figurę św. Jana Nepomucena,
- budynek dawnego Starostwa z 1887 r.,
- drewniany kościół św. Katarzyny z 1534 r. w dzielnicy Wielopole,
- drewniany kościół św. Wawrzyńca, zbudowany w 1717 r. w dzielnicy Ligocka Kuźnia,
- późnobarokowy dwór z 1736 r.,
- kopalnię „Ignacy” w Rybniku – Niewiadomiu,
- kalwarię Golejowską.

Informacja:

Punkt Informacji Miejskiej w Rybniku*, ul. Jana III Sobieskiego 20, 44-200 Rybnik, tel. 32 439 22 00, www.rybnik.eu

CZERWIONKA-LESZCZYNY

– FAMILIOKI

ok. 1,5 km * ŚL 26A

Trasa spacerowa:

Ul. Furgota (parking przy TESCO) – ul. Wolności – ul. J. Słowackiego – ul. Szkolna – ul. A. Mickiewicza – ul. Wolności – parking

Miasto Czerwionka-Leszczyny położone jest na Górnym Śląsku, na Płaskowyżu Rybnickim między dwiema konurbacjami: rybnicką i katowicką. Zaliczane jest do aglomeracji rybnickiej.

W Czerwionce zachowało się zabytkowe osiedle patronackie Kopalni Dębieńsko, tzw. familioki. Wśród innych miast GOP, ROW te czerwionkowskie wyróżniają się misternie łamanymi dachami oraz tym, że każdy z nich jest inny.

Informacja:

Urząd Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny, ul. Parkowa 9, 44-230 Czerwionka-Leszczyny, tel. 32 429 59 11, www.czerwionka-leszczyny.pl

SIEMIANOWICE ŚLĄSKIE

ok. 1 km * ŚL 27A

Trasa spacerowa:

Ul. Zygmunta Krasińskiego (parking, ratusz – Urząd Miasta) – rynek miejski – ul. Jana Pawła II (Centrum Leczenia Oparzeń) – ul. 1 Maja – ul. Parkowa (park miejski, MDK, kamienie robotnicze z XIX w.) – ul. Z. Krasińskiego

Warto zobaczyć:

- pałac w Siemianowicach,
- fragment dawnego pałacu Mieroszewskich,
- pałac w Michałkowicach (Dom Technika „Zameczek” w Parku Górnik) – dawny pałac Mieroszewskich, później Rheinbabenów,
- spichlerz z XVIII w. ob. Muzeum Miejskie,
- pałacyk romantyczny z XIX w. w parku Górnik,
- kościół pw. św. Krzyża z XIX w.,
- kościół pw. św. Michała Archanioła,
- kościół Marcina Lutra,
- ratusz w hucie Laura,
- kościół pw. św. Antoniego Padewskiego,
- figurę św. Jana Nepomucena,
- ratusz w Siemianowicach Śląskich,
- willę przemysłowca Wilhelma Fitznera,
- biurowiec fabryki kotłów parowych Fitznera,
- willę burmistrza huty Laura,
- budynek Poczty Głównej,
- centrum kultury (dawna gospoda),
- browar,
- willę dyrektora kopalni na ul. Oświęcimskiej,
- budynek dyrekcji kopalni na ul. Olimpijskiej.

Informacja:

Urząd Miasta Siemianowice Śląskie, ul. Jana Pawła II 10, 41-100 Siemianowice Śląskie, tel. 32 760 52 00, www.siemianowice.pl

SOSNOWIEC

ŚL 28A

 W1 ok. 1,5 km*,
 W2 ok. 1,9 km*

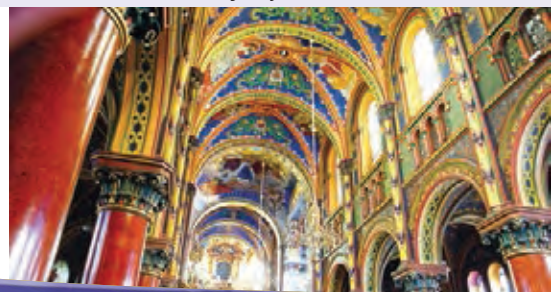
Trasa spacerowa:

Wariant 1 Ul. S. Żeromskiego (parking przy hali, Hala Sportowa MOSIR, park Żeromskiego, pałac i park Dietla) – ul. Mariacka (kościół pw. św. Tomasza Apostoła) – ul. Orla – MOSIR

Wariant 2 Ul. 3 Maja (parking, dworzec PKP) – pl. Stulecia – ul. Modrzejowska (deptak) – ul. Kościelna (katedra) – ul. Kardynała S. Wyszyńskiego – ul. Modrzejowska – ul. S. Matachowskiego (fontanna) – 3 Maja (kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa) – parking

Warto zobaczyć:

- neogotycki kościół pw. św. Tomasza Apostoła z lat 1904-11,
- eklektyczną bazylikę katedralną Wniebowzięcia NMP z 1899 r.,
- neobarokowy pałac Heinricha Dietla i park z lat 80. XIX w.,
- eklektyczny pałac Oskara Schöna z XIX w. w Środuli,
- eklektyczny pałac Schöna z parkiem z końca XIX w., ul. 1 Maja,
- neobarokowy pałac Wilhelma z 1900 r.,
- zamek Sielecki w Sosnowcu Sielcu,
- dom ludowy w stylu zakopiańskim z lat 1902-03,
- klasycyzujący dwór Mieroszewskich z 1777 r., przebudowany w 1876 r.,
- willę Piątkowskiego przy ulicy Mireckiego,
- budynek administracyjny zakładów włókienniczych,
- kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z 1862 r.,
- kościół ewangelicki pw. św. Jana, zbudowany na bazie przędzalni czesankowej w 1886 r.,
- kościół Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa w Kazimierzu Górniczym,
- kościół pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Sielcu,
- kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła w Maczkach,
- kościół pw. św. Barbary w Sosnowcu z 1906-07, w Sielcu,
- kościół pw. św. Jana Chrzyciela w Sosnowcu Nivce,
- kościół pw. św. Joachima w Zagórzcu,
- kościół – Sanktuarium Miłosierdzia Bożego, ul. Jagiellońska,
- cerkiew prawosławną pw. św. św. Wiery, Nadziei, Luby i matki ich Zofii, ul. Jana Kilińskiego,
- dworzec kolejowy Sosnowiec Główny z 1859 r.,
- dworzec kolejowy Sosnowiec Maczki.

Informacja:

Centrum Informacji Miejskiej w Sosnowcu**, ul. Warszawska 3/20, 41-200 Sosnowiec, tel. 32 265 60 04, www.um.sosnowiec.pl

TARNOWSKIE GÓRY

ŚL 29A

ok. 1,6 km*

Trasa spacerowa:

Ul. Piastowska/pl. Wolności (parking, skwer) – ul. Piastowska – ul. Krakowska – rynek (ratusz, studnia, kamienice, kościół ewangelicki Zbawiciela, muzeum) – ul. Zamkowa – ul. Gliwicka (kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła, drewniana Dzwonnica Gwarków) – ul. Królika – ul. Opolska – rynek – ul. Krakowska – pl. Wolności

Warto zobaczyć:

- sztolnię Czarnego Pstrąga, zabytkową Kopalnię Srebra,
- kościół ewangelicki Zbawiciela,
- kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła z XVI w., przebudowany w latach 1848-1851 w stylu neoromańskim,
- dzwonnice Gwarków z XVI w.,
- kościół św. Anny z lat 1617-19,
- zespół klasztorny oo. Kamilianów: kościół NMP Uzdrowienia Chorych, klasztor i park klasztorny z początku XIX w.,
- kolumnę upamiętniającą synagogę, spaloną we wrześniu 1939 r.,
- ratusz miejski z lat 1896-98,
- dom Cochlera (najstarsza w mieście apteka „Pod Aniołem”),
- kamienice podcieniowe na rynku,
- figurę Gwarka na rynku,
- dom Sedlaczka (wraz z winiarnią i restauracją „Sedlaczek” oraz Muzeum Miejskim),
- kamienice staromiejskie przy ulicach: Krakowskiej, Józefa Piłsudskiego, Henryka Sienkiewicza, Powstańców Śląskich, Karola Miarki, Piastowskiej, Legionów, Bytomskiej, Jana Styczyńskiego, Strzeleckiej,
- dworek Goethego,
- budynek Urzędu Miejskiego,
- dworzec kolejowy,
- budynek poczty,
- gmach Sądu Rejonowego,
- zabudowę willową ul. Bytomskiej, Miarki i Legionów,
- willę Leschnitzera,
- pałac na Karłuszowcu,
- koszary ułańskie – ul. Opolska,
- park miejski z 1903 – ul. Kard. Stefana Wyszyńskiego,
- kościół św. Marcina w Starych Tarnowicach,
- zamek w Starych Tarnowicach,
- pałac w Rybnej,
- parowóz Tp1 i lokomotywę spalinową SM15 przy Zespole Szkół Techniczno-Usługowych
- parowóz Ty45-217 – pomnik przed zakładem taboru,
- wieże ciśień przy dworcu kolejowym i ul. Opolskiej.

Informacja:

Urząd Miejski w Tarnowskich Górach, ul. Rynek 4, 42-600 Tarnowskie Góry, tel. 32 393 36 00, www.tarnowskiegory.pl

TARNOWSKIE GÓRY – SZTOLNIA CZARNEGO PSTRĄGA

ŚL 29B trasa podziemna ok. 0,6 km *

Sztolnia Czarnego Pstrąga znajduje się pośrodku Parku Repeckiego w Tarnowskich Górach.

Zabytkowa Kopalnia Srebra oraz Sztolnia Czarnego Pstrąga znajdują się na prezydenckiej liście Pomników Historii i liście UNESCO. Są częścią podziemnego kompleksu chodników i wyrobisk po dawnym górnictwie rud srebronośnych, który ciągnie się przez ponad 150 kilometrów.

Sztolnia swą nazwę wzięła od pływających w niej pstrągów, które przy ciemnym świetle wyglądają na czarne. Sztolnia stanowi 600 metrowy odcinek pomiędzy dwoma szybami: „Ewa” oraz „Sylwester”. Szyb „Ewa”, o głębokości 20 metrów, zgłębiany został 184 lata temu. Jego nadszybie, wybudowane w charakterze rotundy, jest zachowaną formą stylową dla tego typu obiektów górniczych. Szyb „Sylwester”, analogiczny do szybu „Ewa”, wybudowany został 2 lata później, a jego głębokość wynosi 30 metrów. Zwiedzanie sztolni „Czarnego Pstrąga” odbywa się za pomocą łodzi, których przystań znajduje się w podszybiu szybu „Ewa”. Podczas zwiedzania chodnika oglądać można ociosy skał, na których widoczne są pionowe rowki, czyli ślady otworów żarzałowych. W Sztolni spotkać można również nietoperze, które w ostatnim czasie urządziły sobie w niej swoją sypialnię.

Informacja:

Sztolnia Czarnego Pstrąga w Reptach Śląskich, ul. Śniadeckiego 1, 42-604 Tarnowskie Góry, tel. 32 285 49 96, www.kopalniasrebra.pl

TYCHY

ok. 1,5 km * ŚL 30A

Trasa spacerowa:

Rynek (parking, Młodzieżowy Dom Kultury, Teatr Mały, potok Tyski) – ul. Damrota – ul. H. Sienkiewicza – pasaż nad Potokiem Tyskim – ul. T. Kościuszki – ul. Katowicka (browar Książęcy – muzeum) – ul. K. Miarki – ul. H. Sienkiewicza – ul. Boczna – ul. Hlonda – rynek

Tychy leżą w południowej części Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (GOP), na pograniczu Wyżyny Śląskiej i Kotliny Oświęcimskiej, ok. 30 km od Katowic.

Warto zobaczyć:

- kościół św. Marii Magdaleny z lat 1744-82 i 1906-07,
- zespół pałacowy: pałac z XVIII-XIX w.,
- murowano-drewnianą pijalnię piwa, z 1899 r.,
- murowano-drewnianą muszlę koncertową z 1899 r.,
- park,
- stajnię z początku XIX w.,
- willę z ogrodem z początku XX w., ul. Damrota 41,
- drewnianą stodołę z XIX w., ul. Mikołowska 177,
- zespół Browarium – Browar Książęcy:
- warzelnię z maszynownią i leżakownią z lat 1896-97,
- bednarnię – (1896-97),
- młotownię z 1914 r.,
- rozdzielnię z 1914 r.,
- warsztat mechaniczny z lat 1896-97,
- stajnię i garaże z 1930 r.,
- portiernię z lat 1896-97,
- budynek dyrekcji z kasynem z lat 1896-1897,
- kasyno Browaru Obywatelskiego z parkiem z 1905 r.,
- zespół Huty Paprockiej XVIII-XIX w.

Informacja:

Urząd Miasta Tychy, al. Niepodległości 49, 43-100 Tychy, tel. 32 776 33 33, www.umtychy.pl

WODZISŁAW ŚLĄSKI

ŚL31A ok. 0,5 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Bogumińska (parking przy Urzędzie Miejskim) – pl. Św. Krzyża – ul. Księżnej Konstancji – rynek (skwer, fontanna, kamieniczki) – ul. Sądowa (klasztor pofranciszkański – sąd, kościół pw. św. Trójcy) – pl. Korfanteo (pomnik Powstańców Śląskich – ul. Kościelna (kościół WNMP) – ul. św. Jana – ul. Zamkowa (park zamkowy) – ul. Zgoda (Galeria Karuzela) – ul. Targowa – ul. J. Słowackiego – ul. Księżnej Konstancji – ul. Bogumińska

Warto zobaczyć:

- rynek staromiejski,
- zabytkowy średniowieczny układ urbanistyczny miasta,
- kamienice z XVIII i XIX w.,
- budynki Urzędu Miasta z XIX w.,
- kościół WNMP z lat 1909-1911,
- figurę św. Jana Nepomucena z 1745 r. przy kościele pw. WNMP,
- pałac Dietrichsteinów z lat 1742-1745, ob. Muzeum Regionalne i USC,
- pofranciszkański kościół pw. św. Trójcy z II poł. XV, ob. ewangelicki,
- klasztor pofranciszkański z XVII, ob. budynek Sądu Rejonowego,
- Basztę Rycerską z 1867 w lesie na historycznym Grodzisku,
- zespół pałacowo parkowy w Kokoszycach z przeł. XVIII i XIX w. ob. Dom Rekolekcyjny i Park Archidiecezji Katowickiej,
- kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego (Zawada) z 1947 r.,
- pałac w Jedłowniku z XIX w. ob. Dom Opieki Społecznej „Caritas” dla upośledzonych dziewcząt Zgromadzenia Sióstr Opatrzności Bożej,
- kaplica św. Jana Nepomucena w Kokoszycach XVIII w.,
- krzyże pokutne,
- budynek poczty z pocz. XX przy ul. Kubsza,
- kościół pw. św. Marii Magdaleny (Radlin II) z pocz. XX w.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej w Wodzisławiu Śląskim*, ul. Kubsza 2, 44-300 Wodzisław Śląski, tel. 32 724 82 32, www.wck.wodzislaw.pl

ZABRZE

ok. 1,1 km * ŚL32A

Trasa spacerowa:

Pl. Pieruszki (parking przy kościele św. Anny) – ul. 3 Maja (sąd, pomnik W. Pstrowskiego, Szpital Kliniczny Śląskiej Akademii Medycznej z wieżą ciśnienią, Muzeum Miejskie) – ul. Z. Podlewskiego – pl. Wolności – ul. J. Kartowicza – pl. Krakowski – ul. R. Dybowskiego – ul. św. Floriana – ul. 3 Maja

Warto zobaczyć:

- neoromański kościół pw. św. Andrzeja Apostoła z lat 1863-1866,
- neogotycki kościół pw. św. Jana Chrzciciela z lat 1853-1858,
- neoromański kościół pw. św. Anny z lat 1897-1900,
- drewniany kościół pw. św. Jadwigi z 1929 r. przy ul. Wolności 504,
- kościół pw. św. Józefa przy ul. Roosevelta 104,
- neogotycką kaplicę NMP w 1870 r.,
- zabudowę kopalni „Królowa Luiza” z drugiej połowy XIX w.,
- zabudowę kopalni „Guido” (oraz wyrobiska podziemne) z 2 poł. XIX w. i pocz. XX w.,
- ekspresjonistyczną wieżę ciśnienią z 1909 r., przy ul. Zamoyskiego 2 o wysokości 46 m,
- wieżę ciśnienią huty Donnersmarcka z 1871 r.,
- wieżę wyciągową, budynek nadszymbia, wagownię i maszynownię szybu „Maciej” z ok. 1910 r.,
- kolonię robotniczą na ul. Poległych Górników,
- osiedle dla robotników spółki „Preussag” w dzielnicy Zaborze, z lat 1926-1927,
- modernistyczny hotel Admiralspalast przy ul. Wolności 305 z lat 1924-1928,
- budynek Muzeum Górnictwa Węglowego z lat 1874-1875 przy ul. 3 Maja 19,
- gmach Sądu Rejonowego z drugiej połowy XIX w. oraz więzienie,
- zespół zabudowy Szpitala Klinicznego Śląskiej Akademii Medycznej z drugiej połowy XIX w. oraz z lat 1900-1905, z charakterystyczną wieżą ciśnienią z 1904 r.,
- neogotycki budynek Poczty Głównej z lat 1909-1911,
- ratusz gminny w Mikulczycach z 1902 r.,
- pałac w Mikulczycach z przełomu XVIII i XIX w.,
- secesyjną kamienicę pod Orłem z 1905 r. (aptekarza dr. Paula Skrzypietza) przy ul. Dworcowej 9,
- „Stalowy dom” przy ul. Cmentarnej, wzniesiony w 1927 r. w nowatorskiej technologii prefabrykatów stalowych,
- ruiny spichlerza z XVII w. przy ul. Trębackiej w dzielnicy Biskupice.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej w Zabrzu***, ul. Powstańców Śląskich 2/1, 41-800 Zabrze, tel. 32 271 72 76, www.um.zabrze.pl

ZABRZE KOPALNIA GUIDO

P 170 m – ok. 1 km *

ŚL 32B P 320 m – ok. 2,5 km **

Kopalnia Guido to perła śląskiego Szlaku Zabytków Techniki, która łączy w sobie walory dziedzictwa kultury przemysłowej z nowoczesnością. Industrialna przestrzeń pobudza wyobraźnię do realizacji najbardziej niekonwencjonalnych przedsięwzięć i wydarzeń.

Kopalnia Guido w Zabrzu powstała w latach 50. XIX w. Imię otrzymała na cześć swojego właściciela, magnata przemysłowego, Guido Henckela von Donnersmarcka. Do lat 80. wydrążono dwa szyby: Guido i Kolejowy. Wtedy kopalnię sprzedano państwu pruskiemu. Wydobycia zaprzestano w niej w 1928 r.

Guido to unikat na skalę światową, bowiem zachowane wyrobisko nie ma odpowiednika w innych ośrodkach muzealnych na świecie. Skansen tworzą korytarze na poziomach 170, 320 i 355 m oraz zespół zabudowy powierzchniowej wraz z wyposażeniem technicznym. W kopalni można obejrzeć m.in. warstwową budowę geologiczną skał z objawami tektoniki.

Warto zobaczyć w kopalni Guido:

- zjechać prawdziwą klatką szybową górników pod ziemię,
- przejść najgłębiej położoną w kopalni węgla kamiennego trasą turystyczną w Europie,
- dotknąć węgla i wejść do miejsc, skąd był on wydobywany,
- zobaczyć pokazy pracy wielkich maszyn górniczych,
- odbyć przejazd elektryczną kolejką podwieszaną, jedyną tego typu kolejką górniczą na świecie udostępnioną dla turystów,
- odbyć wyprawę na górniczą szczytę w pełnym ekwipunku,
- zobaczyć najniższy położony pod ziemią pub w Europie oferujący własne regionalne piwo,
- przepłynąć łodzią po kopalni.

Warto zobaczyć w sztolni Królowa Luiza:

- odbyć interaktywne zajęcia edukacyjne w podziemnych strefach kultury,
- zobaczyć pokazy pracy maszyn górniczych w podziemnym parku maszyn,
- odbyć przejazd kolejką spągową Karlik,
- zobaczyć naziemny Park 12C, będącym plenerową wystawą o czterech żywiołach i działaniach alternatywnych źródeł energii,
- odbyć zabawę w mini kopalnię na Bajtel Grubie, części podziemnej i nadziemnej Parku 12C,
- zobaczyć wozy pancerne, czołgi czy amfibie w Parku Techniki Wojskowej.

Informacja:

Kopalnia Guido, ul. 3 Maja 93, 41-800 Zabrze, tel. 32 271 40 77,
www.kopalniaguido.pl

ZAWIERCIE W HUCIE SZKŁA

ŚL 33A ok. 0,5 km *

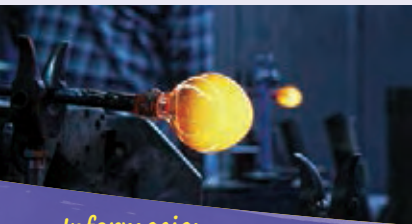
Zawiercie położone jest w środkowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, u źródeł Warty. Miasto, leżące na terenie historycznej Małopolski, zaliczane jest do Zagłębia Dąbrowskiego. Pod Zawierciem znajdują się pokłady rud ołowiu, cynku i srebra, które nie są eksploatowane. Zawiercie jest „bramą na Jurę”, jako że stanowi punkt wyjścia dla wielu szlaków turystycznych na centralną część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Huta szkła kryształowego, funkcjonująca w Zawierciu nieprzerwanie od 1884 r. jest częścią Samochodowego Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego – którego poszczególne przystanki pozwalają zapoznać się z historią rozwoju przemysłowego regionu.

Zwiedzanie huty kryształu odbywa się podczas normalnej pracy zakładu, co pozwala na przyjrzenie się z bliska produkcji wyrobów kryształowych, poczynając od przygotowania surowców, poprzez proces pobierania płynnej masy szklanej z wanny szklarskiej i jej formowania – ręcznego oraz automatycznego, aż po proces zdobienia. Szczególną atrakcją stanowi możliwość obserwowania pracy hutników, dzięki którym ze szklanej masy powstają kryształowe formy oraz procesu ręcznego zdobienia wyrobów kryształowych, który dodaje tym formom blasku. Ostatnim etapem zwiedzania jest zapoznanie się z ekspozycją muzealną przedstawiającą wzornictwo z minionych lat oraz wizyta w sklepie firmowym, gdzie można zaopatrzyć się w gotowe produkty huty. Obszary zwiedzania obejmuje mieszanie i dozowanie surowców, formowanie wyrobów, zdobienie, grawerowanie i pakowanie wyrobów, muzeum szklarstwa.

Warto zobaczyć:

- neogotycką bazylikę kolegiacką pw. św. Apostołów Piotra i Pawła z 1896 r.,
- hutę szkła kryształowego z 1884 r.,
- pałac Stanisława Szymańskiego z przeł. XIX i XX w.,
- kościół pw. św. Trójcy i św. Floriana z XVI-XVII w.,
- kościół pw. św. Mikołaja z XVI w.,
- dwór z 1. poł. XIX w.,
- osiedle robotnicze TAZ z końca XIX w.,
- gimnazjum nr 2 z 1907 r.,
- cmentarz żydowski,
- synagogę z 1880 r.

Informacja:

Centrum Informacji Miejskiej i Turystycznej w Zawierciu*, ul. Grunwaldzka 4, 42-400 Zawiercie, tel. 32 710 37 15,
Centrum Informacji Miejskiej w Zawierciu***, Piastowska 1, 42-400 Zawiercie, tel. 32 67 243 31, www.zawiercie.eu

OGRODZIENIEC

ok. 1 km **

ŚL 33B

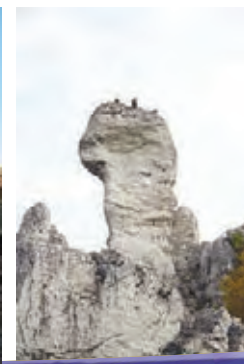
Trasa spacerowa:

Ul. Szkolna/Krakowska (parking)
– ul. Zamkowa (Park Ogrodzieniec, adrenalina park, zamek) – parking

Ogrodzieniec położony jest na obrzeżach Zagłębia Dąbrowskiego, w środkowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, na granicy Wyżyny Częstochowskiej i Obniżenia Górnej Warty (Wyżyna Woźnicko-Wieluńska).

Zamek Ogrodzieniec wybudowany został w systemie tzw. Orlich Gniazd, we wsi Podzamcze ok. 2 km na wschód od Ogrodzieńca. Zamek pochodzi z XIV-XV w. i został wybudowany przez ród Włódków Sulimczyków na najwyższym wzniesieniu Jury Krakowsko-Częstochowskiej – Górze Zamkowej wznoszącej się na 515,5 m n.p.m.

Informacja:

Punkt informacji Turystycznej – Zamek Ogrodzieniec*, ul. Zamkowa, 42-440 Ogrodzieniec, tel. 32 673 22 85, 32 673 22 20, www.zamek-ogrodzieniec.pl

ŚL 34A ok. 1,5 km *

Trasa spacerowa:

Ul. Huloki (parking przy Muzeum Ognia) – ul. T. Kościuszki – rynek – ul. S. Moniuszki – ul. Garncarska (kościół św. św. Apostołów Filipa i Jakuba) – ul. Szeroka – rynek – ul. T. Kościuszki – ul. Huloki

Żory leżą na Górnym Śląsku na Płaskowyżu Rybnickim nad rzeką Rudą.

Warto zobaczyć:

- układ urbanistyczny,
- kamienice na rynku z XIX w.,
- gotycki kościół pw. św. św. Apostołów Filipa i Jakuba z XV w.,
- kościół ewangelicko-augsburski z 1931 r.,
- plebanię ewangelicką z 1906 r.,
- fragmenty murów obronnych z XIV w.,
- Muzeum Ognia,
- krzyż pokutny,
- domy z XIX w., ul. Bramkowa, Dworcowa, Szeroka, Szeptyckiego,
- Dom Ludowy, dawna „Sala Polska”, ob. dom kultury,
- zespół domu z 1903 r., ul. Dworcowa 6, (ob. szkoła muzyczna oraz ogród),
- kamieniczki przy ul. Murarskiej,
- klasycystyczny pałac w Żorach z przełomu XVII i XVIII w., Baranowice.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej w Żorach*, ul. Katowicka 24m, 44-240 Żory, tel. 32 441 84 49, www.zory.pl

ok. 1,8 km * ŚL 35A

Trasa spacerowa:

Ul. Zielona (parking przy galerii) – ul. Jana III Sobieskiego – ul. T. Kościuszki – ul. Zamkowa (Stary Zamek, Nowy Zamek, park zamkowy, konkatedra Narodzenia NMP) – ul. Komorowskich – ul. PCK – ul. I. Krasińskiego – ul. Pod Górą – ul. A. Komonieckiego – rynek – ul. H. Sienkiewicza – ul. Jagiellońska – ul. Zielona

Warto zobaczyć:

- renesansowy Stary Zamek z lat 1485-1500, fundacji Komorowskich ob. wygląd zawdzięcza Habsburgom i przebudowie z lat 1850-1870, ob. Muzeum Miejskiego,
- neoklasycystyczny Nowy Zamek z lat 1893-1895, pałac Habsburgów, rozbudowany w latach 1906-1910,
- gotycko renesansową konkatedrę Narodzenia NMP z poł. XV w.,
- park zamkowy założony przez Wielopolskich w XVII w., przekomponowany w stylu angielskim przez Habsburgów na przeł. XIX i XX w.,
- altanę na parkowej wyspie – Domek Chiński z XVIII w.,
- dzwonnice z lat 1723-24,
- gotycki kościół św. Krzyża z 1428 r., wieża z 1910 r.,
- neogotycki kościół św. Marka z 1885 r.,
- barokowy kościół Przemienienia Pańskiego z 1701 r.,
- klasycystyczny zespół dworski w Moszczanicy: dwór z 1828 r., stajnia z 1907 r., kaplica z 1908 r., park z przeł. XIX i XX w.,
- neogotycką kaplicę św. Floriana z początku XIX w.,
- klasycystyczną Siebę z końca XVIII w., ob. biblioteka,
- ratusz z 1868 r., łączący style neorenesansowy i neomauretański,
- neorenesansowe zabudowania browaru Żywiec z końca XIX w.,
- dworzec kolejowy,
- pomnik Grunwaldzki z 1910 r., zburzony w 1939 r., odbudowany w 2005 r.,
- neogotycką remizę strażacką z 1910 r.,
- modernistyczną kaplicę MB Nieustającej Pomocy z 1933 r.,
- modernistyczny kościół św. Floriana zbudowany w latach 1935-1954,
- modernistyczny kościół Chrystusa Króla z lat 1953-1958,
- Muzeum Browaru Żywiec.

Informacja:

Centrum Informacji Kulturalno – Turystycznej w Żywcu***, ul. Zamkowa 2, 34-300 Żywiec, tel. 33 861 43 10, 723 172 503, www.zywiec.pl

SZLAK ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

ŚL 36A trasa samochodowa
ok. 1057 km ***

Szlak Architektury Drewnianej województwa śląskiego obejmuje łącznie 84 obiekty architektury drewnianej: kościoły, kaplice, dzwonnice, chałupy, karczmy, leśniczówki, pałacyk myśliwski, skanseny i obiekty gospodarcze – młyn wodny i spichlerze, a jego przebieg przedstawia się następująco. Powyższe budynki oznakowane zostały tablicami informacyjnymi, na który zamieszczono opis obiektu w trzech wersjach językowych (polskiej, angielskiej i niemieckiej) oraz schematyczną mapkę obrazującą usytuowanie obiektu na szlaku. Szlak powstał z myślą o miłośnikach zabytków i dawnej architektury drewnianej. Ma uczyć, informować i przy okazji promować walory turystyczne województwa śląskiego.

W skład szlaku wchodzi:

- trasa główna (326 km),
- pętla częstochowska (180 km),
- pętla gliwicka (159 km),
- pętla rybnicka (126 km),
- pętla pszczyńska (133 km),
- pętla beskidzka (113 km).

Informacja:

www.slaskie.pl/sad/sad.htm, www.sad.slaskie.travel

SZLAK ORLICH GNIAZD

trasa samochodowa
ok. 164 km ***

ŚL 36B

Szlak Orlich Gniazd rozpoczyna bieg w Częstochowie a kończy w Krakowie. Ma długość 164 km. Nazwę zawdzięcza leżącym na trasie ruinom zamków i warowni, nazywanych Orlimi Gniazdami, powstałych za panowania Kazimierza Wielkiego. Zamki miały strzec granicy Królestwa Polskiego oraz jego stolicy, Krakowa, głównie przed najazdem Czechów od strony Śląska. Pomysłodawcą wyznakowania szlaku po głównych atrakcjach Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej był w latach międzywojennych Stanisław Leszczycki, natomiast projekt trasy zbliżonej do obecnej i łączącej Kraków z Częstochową przedstawił po II wojnie znany propagator turystyki prof. Kazimierz Sosnowski.

Na odcinku pomiędzy Smoleniem a Częstochową szlak przebiega w granicach województwa śląskiego. W krajobrazie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej podziwiać możemy charakterystyczne formy wapienne, jak ostańce skalne, wyżłobione w wapieniu doliny, czy jaskinie. Szlak przebiega przez cenne tereny chronione, do których należą rezerваты przyrody na Górze Zborów, w dolinie Wiercicy oraz w Górach Sokolich. Najbardziej interesującymi i malowniczymi Orlimi Gniazdami są na tej trasie ruiny zamków w Smoleniu, Ogrodzieńcu, Morsku, Bobolicach, Mirowie i Olsztynie pod Częstochową. Szlak oznaczony jest kolorem czerwonym. Podobną trasę co pieszy Szlak Orlich Gniazd ma Jurajski Rowerowy Szlak Orlich Gniazd.

Informacja:

www.orlegniazda.pl

SZLAK ZABYTEKÓW TECHNIKI

trasa samochodowa

ŚL 36C ok. 300 km ***

Szlak Zabytków Techniki jest tematycznym, samochodowym szlakiem turystyczno-kulturowym, łączącym obiekty związane z kulturą dziedzictwa przemysłowego województwa śląskiego. Szlak tworzy 42 wybranych obiektów, o wyjątkowych walorach historycznych i architektonicznych, które w minionych wiekach były miejscem rewolucji przemysłowej. Zapoczątkowana w XVIII w. industrializacja zmieniła oblicze Śląska, w którego krajobraz na stałe wpisały się wieże szymbotów kopalnianych, piece hutnicze, kominy elektrowni. Pamiątką po tamtych czasach są liczne zabytki techniki rozrzucone po całym województwie. Utworzony szlak prezentuje ich turystyczną atrakcyjność.

Podczas wizyty w podziemnym świecie kopalń i sztolni, browarów, parowozowniach, kuźniach czy fabrykach spotkają Państwo unikatowe maszyny i urządzenia – prawdziwe perły techniki. Odwiedzający, niezależnie od wieku, mogą poprzez interesujące wycieczki, prezentacje multimedialne oraz imprezy organizowane na terenie obiektów, poznać przemysłową tradycję regionu śląskiego.

Dla turystów przygotowano także broszurę będącą przewodnikiem po szlaku. Jest ona dostępna w zabytkach techniki oraz punktach informacji turystycznej w regionie.

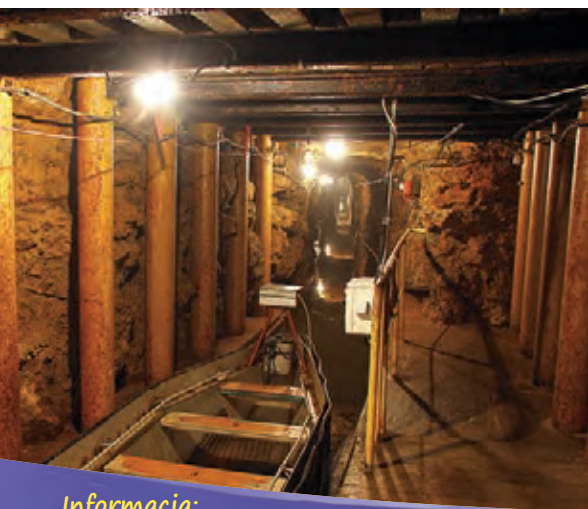
INDUSTRIADA

wydarzenie cykliczne
ok. 1 tydzień *

ŚL 36D

Industriada to coroczne święto i główne wydarzenie promujące Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Jest to największy festiwal

kultury dziedzictwa poprzemysłowego w Europie Środkowo-Wschodniej. Odbywa się co roku w czerwcu na terenie województwa śląskiego w obiektach należących do Szlaku Zabytków Techniki, a od 2013 r. również w tzw. „obiekтах zaprzyjaźnionych”. W trakcie Industriady promuje się kulturę industrialną jako wyróżniający atrybut regionu i atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego.

Informacja:

Punkt Informacji Turystycznej w Katowicach-Nikiszowcu*, ul. Rymarska 4, 40-425 Katowice, tel. 32 255 14 80, www.zabytkitechniki.pl, www.katowice.eu

Informacja:

Koordynator INDUSTRIADY, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, ul. Ligonja 46, 40-037 Katowice,

Wydział Kultury, Referat Promocji Dziedzictwa Industrialnego, siedziba: ul. Reymonta 24/415, 40-037 Katowice, tel. 32 774 09 69

